

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
TEOLOĢIJAS FAKULTĀTE

KAKURE KIRIŠITAN – JAPĀNAS SLEPENIE KRISTIEŠI

BAKALaura DARBS

Autors: **Sergejs Berežnojs**

Stud. apl. Sb05019

Darba vadītājs: Dr. Hist. Eccl. Andris Priede

RĪGA 2009

ANOTĀCIJA

„Kakure Kirišitan – Japānas Slepnie kristieši” darba autors piedāvā pētījumu par vienu no mazpazīstamām japāņu reliģijām – Kakure kirišitan – slepenajiem kristiešiem. Neskatoties uz to, ka šīs reliģijas piekritēju skaits ir salīdzinoši mazs, un tie gandrīz nemaz nav ietekmējuši apkārtējo Japānas sabiedrību, viņiem ir izdevies izkopt savu reliģisko sistēmu ar rituāliem, tradīcijām un lūgšanām.

Pētot Kakure kirišitan ticību japāņu reliģiskās apziņas kontekstā, autors vēlas noskaidrot vai šī reliģiskā kopiena pieder kristietībai, vai arī vairāk tomēr sliecas uz autonomu japāņu sinkrētiskās reliģiskās identitātes veidu. To darot, tiek aplūkota šīs reliģijas mijiedarbība ar tradicionālajām japāņu reliģijām – budismu un šinto, kā arī meklētas paralēles ar Romas Katoļu Baznīcas mācību, tradīcijām un simboliem. Tāpat arī tiek aprakstīta Kakure kirišitan vieta vēsturē un mūsdienās, kā arī viņu reliģiskās identitātes problēma.

Atslēgvārdi: Kakure kirišitan, slepenie kristieši, kristietība Japānā, sinkrētisms, šinto, budisms.

SUMMARY

In the paper “Kakure Kirishitan – Japan’s hidden Christians” author offers a research of one of little-known Japanese religions – Kakure Kirishitan – hidden Christians. Despite the fact that number of this religion’s followers is relatively small and they didn’t have any significant influence upon Japanese society, they succeeded to create their own religious system which includes rituals, tradition and symbols.

During the research of Kakure Kirishitan faith in the context of Japanese religious consciousness the author wants to study out if this religious community could be seen as a derivation of Christianity or it tends to be an autonomous type of Japanese syncretic religious identity. By means of this analysis author inspects interaction between this religion and traditional Japanese religions – Buddhism and Shinto, and also searches parallels with teaching, tradition and symbols of Roman Catholic Church. The author also describes the place of Kakure Kirishitan in history and in present day and inspects the problem of their religious identity.

Keywords: Kakure Kirishitan, hidden Christians, Christianity in Japan, syncretism, Shinto, Buddhism.

SATURS

Ievads	5
Kristietības ēra Japānā	7
Misionāru ierašanās	7
Politiskā situācija Japānā	8
Kristietības aizliegšana un mocekļi	9
Kakure kīrišitan draudžu organizācija un ticība	13
Kakure draudžu organizācija	13
Draudzes hierarhija	14
Kristīšanas un citu sakramentu loma	15
Kakure svētie objekti	17
Kakure dievības	19
Kakure liturģiskais gads un lūgšanas	
Kakure kalendārs	23
Lūgšanas un rituāls Kakure draudzē	27
Kakure un vietējo reliģiju ietekme	
Zemes un debesu sākums – Kakure kosmoloģija	31
Veiksme, tabu un lāsti	34
Kakure reliģiskās brīvības situācijā un viņu vieta Japāņu apziņas kontekstā	36
Kakure kīrišitan atklājums	36
Sinkrētisms un japāņu reliģijas	37
Jautājums par Kakure ticības identitāti	38
Nobeigums	40
Svarīgākie darbā lietotie japāņu svešvārdi	43
Pateicības	45
Bibliogrāfija	46

IEVADS

Kakure kirišitan – Japānas slepenie kristieši, ir, manuprāt, viena no Japānas interesantākajām reliģiskajām kopienām, kura līdz nesenam laikam bija praktiski nepazīstama un neizpētīta ne tikai rietumos, bet arī pašā Japānā. Šīs reliģijas saknes ir atrodamas 16.gadsimtā Japānā, tā saucamās Kristietības Ēras beigās, kad kristīgie misionāri bija spiesti atstāt šo valsti un pamest japāņu kristiešus likteņa varā.

Ar kristiešu vajāšanu aizsākumu, jaunpievērstajiem, kuri negribēja pamest savu ticību, pastāvēja tikai divas iespējas – vai nu nomirt kā mocekļiem šīs ticības vārdā, vai arī paslēpties.

Kakure kirišitan izveidojās no tiem japāņu kristiešiem, kas izvēlējās otru ceļu un savu reliģisko dzīvi dzīvoja pagrīdes apstākļos vairāk nekā 200 gadus. Šajā periodā viņiem izveidojās sava īpaša reliģiskā kulta prakse – oriģināls kristietības un japāņu tradicionālo reliģiju sajaukums. Kad 19.gadsimtā Rietumu misionāri varēja atgriezties Japānā, daudzi no Kakure kirišitan atgriezās Katoliskajā Baznīcā, taču bija arī tādi, kas uzskatīja jaunus misionārus par svešas reliģijas pārstāvjiem. No šī brīža var diskutēt par atsevišķas Kakure kirišitan reliģiskās apziņas izveidošanos pretēji viņu pašu līdz tam lolotajai pārliecībai par atrašanos vienībā ar kristiešiem ārpus Japānas.

Savā darbā es vēlos aplūkot Kakure kirišitan rašanās un attīstības vēsturi, lai saprastu, kādi faktori ietekmēja viņu reliģiju un tradīcijas. Darba mērķis – atbildēt uz jautājumu, vai Kakure kirišitan reliģiju var nosaukt par kristietību?

Meklējot atbildi uz šo jautājumu, es pakāpeniski analizēšu:

Vispirms misionāru ierašanos un darbību Japānā, jo tas lika pamatus Kakure kirišitan ticībai.

Politisko situāciju 16.gadsimta beigās – Japānas robežu slēgšanu un kristiešu vajāšanu sākumu.

Kakure kirišitan ticības attīstību pagrīdes apstākļos: draudžu organizācijas, svētos objektus, dievības, lūgšanas, rituālus, kalendāru, kā arī mitoloģiju un tradīcijas.

Salīdzinot kādus no Kakure kirišitan ticības aspektiem ar līdzīgiem aspektiem kristietībā vai japāņu reliģijās, es mēģināšu noskaidrot, kas ietekmēja viņu ticību.

Darba beigās es analizēšu Kakure kirišitan likteni reliģiskās brīvības apstākļos un mēģināšu atrast viņu vietu japāņu reliģiskās apziņas kontekstā.

Tātad manā pētījumā tiks izmantota gan deskriptīvā, gan salīdzinošā pētniecības metode.

Mana darba tēze ir Kakure kirišitan sākotnējā reliģija ir kristietība, taču laika gaitā, vietējo reliģiju ietekmē tā transformējās un kļuva par patstāvīgu reliģiju, kuras pamatā ir kristīgie tēli.

Šī pētījuma aktualitāte ir saistīta ar to, ka šodien Kakure křišitan atrodas grūtā situācijā. Viņu skaits ar katru gadu kļūst arvien mazāks. Tas ir saistīts ar mūsdienu sociālo un politisko situāciju – ja agrāk Kakure křišitan varēja dzīvot slēgtās kopienās, mazapdzīvotos valsts rajonos, tad tagad Japānas urbāniskā civilizācija nevar neatstāt ietekmi uz viņu dzīvi. Reliģijas kontinuitāte ir pārtraukta, jo bērni vairs nevar vai negrib dzīvot kopā ar vecākiem lauku vai zvejnieku ciemos un bieži meklē jaunas iespējas tālu no dzimtajām mājām. Tā kā Kakure křišitan zināšanas galvenokārt saglabā caur mutisku tradīciju – no tēva vecākam dēlam, bērnu aiziešana ir ļoti nopietna problēma.

Kakure křišitan reliģija var pilnīgi izzust vienas paaudzes dzīves laikā, un man šķiet, ka tieši tādēļ ir ļoti nozīmīgi saglabāt zināšanas par šo fenomenu reliģijas vēsturē.

Kā galvenos avotus savā darbā izmantoju Stīvena Turnbula un Kristelas Velanas darbus.

KRISTIETĪBAS ĒRA JAPĀNĀ

Šī darba pirmajā nodaļā es vēlos apskatīt kristietības aizsākumus Japānā, misionāru darbību, politisko situāciju valstī tā saucamajā Kristietības Ērā, laika periodā no 1549.gada līdz 1650.gadam, kad misionāri aktīvi darbojās Japānā un rietumu ietekme bija diezgan spēcīga. Šī vēsturiskā perioda analīze var palīdzēt saprast, kāpēc galu galā kristietība tika aizliegta un kāpēc tik daudz cilvēku negribēja pamest savu ticību un izvēlēties nāvi vai Dieva pielūgšanu slepenībā.

Misionāru ierašanās

Par pirmo kontaktu starp kristiešu misionāriem un japāņiem var nosaukt vēsturisko Franciska Ksavjē (*Francis Xavier*) un japāņa Jadžiro (*Yajiro*) satikšanos. Jezuītu misionārs Ksavjē satika Jadžiro 1546.gadā Malakā. Jadžiro bija aizbēdzis no Japānas, jo tika apsūdzēts slepkavībā. Viņš pieņēma kristietību Goā, un daudz stāstīja Ksavjē par savu dzimteni. No viņa vārdiem Jezuītu misionārs saprata, ka japāņi ir cilvēki, kas labprāt pieņemtu jaunās zināšanas, un Japāna potenciāli ir izcila vieta misionāru darbībai.¹

15.augustā 1549.gadā Francisks Ksavjē, kopā ar Jadžiro, kurš izpildīja tulka lomu, un vēl diviem misionāriem – Cosmo Torresu (*Cosmo Torres*) un Huanu Fernandesu (*Juan Fernandez*) ieradās Japāņu pilsētā Kagošimā (*Kagoshima*) Sacuma (*Satsuma*) provincē.

Kaut arī no sākuma kristīgā misija nebija īpaši sekmīga, valodas un vietējo tradīciju nezināšanas dēļ, ar laiku misionāri nodrošināja sev vietējo feodālo valdnieku – daimjo (*daimyo*) atbalstu. Galvenais iemesls tam bija tas, ka japāņi bija ieinteresēti tirgoties ar portugāļiem, un misionāri izmantoja šo iespēju kristietības izplatīšanai. Japānā misionāri izmantoja tādas pašas konversijas metodes, kā Indijā. Sākumā misionāri kristīja cilvēkus un tikai pēc tam stāstīja viņiem par kristīgo ticību.²

Ksavjē dzīvoja un sludināja Jadžiro ģimenes mājā līdz 1550.gada oktobrim, pēc tam no oktobra līdz decembrim viņš dzīvoja Jamaguči (*Yamaguchi*) provincē. 1551.gada janvārī Ksavjē mēģināja satikties ar Japānas imperatoru, taču šī iecere cieta neveiksmi. Toties, kad 1551.gada martā viņš atgriezās Jamaguči, neatlaidīgais misionārs saņēma vietējā provinces valdnieka atļauju legāli sludināt evaņģēliju. Ksavjē pavadīja Japānā 27 mēnešus un pēc tam, 1551.gada 20.novembrī viņš devās atklāt vēl vērienīgāku - misiju lauku Ķīnu, taču pārpūles nomocīts viņš drīz vien pēc izkāpšanas Ķīnas krastā nomira.³

¹ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 27.

² Charles Henry Robinson, *History of Christian Missions* (READ BOOKS, 2007), 220.

³ Ibid., 221

Neskatoties uz to, ka Francisks Ksavjē neapšaubāmi bija izcils misionārs, viņa ieguldījums japāņu misijas darbībā ir diezgan šaubīgs. Protams, nevar iebilst tam, ka viņš bija pirmais misionārs, taču sliktas japāņu valodas zināšanas dēļ viņš nevarēja pats izskaidrot jaunpiegrieztajiem kristīgās ticības būtību. Tulku izmantošana arī nevarēja reāli uzlabot situāciju, jo pašu tulku izpratne par kristīgo teoloģiju balstījās uz viņu līdzšinējo reliģisko pieredzi budisma un šinto tradīcijās, tāpēc viņi misionāru sludinātās kristietības pamatpatiesības mēģināja izskaidrot ar vietējo teoloģisko terminu un koncepciju palīdzību. Šis akomodācijas princips no vienas puses sākotnēji nesa negaidītus panākumus, jo palīdzēja austrumu mentalitātei pilnīgi svešu reliģiju ātrāk iekļaut Japānas kultūrvīdē, taču tam pēc misionāru domām arī bija dažas negatīvas blakus parādības.

Varbūt viens no labākajiem piemēriem ir problēma ar kristīgā Dieva koncepcijas izskaidrošanu. Kad Ksavjē sāka sludināt kristietību Japānā, viņš, pēc Jadžiro padoma, izmantoja vārdu Dainiči (*Dainichi*), ar kuru Šingonas (*Shingon*) skolas budisti apzīmēja Vairocana (*Vairocana*) Budu, sava panteona centrālo figūru.

Uzturēdamies Jamaguči provincē, Francisks Ksavjē bija ļoti pārsteigts par to, ka viņa piedāvātā kristietība izrādās ļoti populāra starp Šingonas skolas budistu mūkiem, kuri domāja, ka Ksavjē sludina to pašu budisma mācību, kura bija pazīstama viņiem. Tikai, kad Ksavjē tuvāk iepazīnās ar budistu mūkiem, viņš saprata viena vārda tulkojuma dēļ radušos pārpratumu un vairs neizmantoja vārdu Dainiči savos sprediķos.⁴

Atšķirībā no Ksavjē, cits misionārs Huans Fernandes, kas sāka misionāru darbību kopā ar viņu diezgan ātri iemācījās japāņu valodu un pēc Ksavjē aizbraukšanas no Japānas tieši viņš bija tas cilvēks, kurš dibināja agrīno Japānas Baznīcu.⁵

Pirmā Jezuītu darbības desmitgade, pēc pirmajām japāņu mentalitātes nepazīšanas dēļ radītajām grūtībām, tomēr izrādījās negaidīti sekmīga. No 1549.gada līdz 1560.gadam Jezuīti pievērsa kristietībai aptuveni 6000 cilvēku. Līdz 1560.gadam tika uzceltas 9 baznīcas. Kristiešu skaits turpināja pieaugt un līdz 1569.gadam sasniedza aptuveni 30 000 cilvēkus.⁶

Politiskā situācija Japānā

Tā kā ar katru gadu kristiešu skaits turpināja pieaugt, valdība un līdzšinējās Japānas reliģiskās autoritātes drīz vien vairs nevarēja ignorēt šo situāciju. Bet pirms mēs sāksim analizēt kristietības tālāko likteni, aplūkosim politisko situāciju, kas izveidojās Japānā 16. gadsimtā.

---

⁴ Ikuo Higashibaba, *Christianity in early modern Japan: Kirishitan belief and practice* (BRILL, 2001), 9.

⁵ Charles Henry Robinson, *History of Christian Missions* (READ BOOKS, 2007), 221.

⁶ Ikuo Higashibaba, *Christianity in early modern Japan: Kirishitan belief and practice* (BRILL, 2001), 10.

Kristietība parādījās Japānā grūtajā Sengoku (*Sengoku*) laikā, kad imperatora vara bija vāja un faktiski valsti pārvaldīja daimjo. Starp lielajiem feodāļiem vēsturē palikuši trīs izcili karavadoņi – Oda Nobunaga (*Oda Nobunaga*), Tojotomi Hidejoši (*Toyotomi Hideyoshi*) un Tokugava Iejasu (*Tokugawa Ieyasu*), kas centās apvienot Japānu. Viņu politika bija nesaudzīga, taču ar laiku parādīja sevi kā diezgan efektīvu feodālās sadrumstalotības pārvarēšanai.

Nobunaga kopā ar savu biedru Hidejoši bija pazīstami ar savu nežēlīgo attieksmi pret budistu reliģiskajām autoritātēm. Viņi uzskatīja, ka budistu klosteriem pieder pārāk daudz īpašumu un viņiem ir pārāk liela ietekme starp cilvēkiem. Daži budistu klosteri bija kļuvuši ietekmīgāki un stiprāki par vietējiem laicīgiem valdniekiem. Nobunaga un Hidejoši centās likvidēt budistu klosteru dominanci uz Japānas politiskā spēļu lauciņa. 1571.gadā Nobunaga uzbruka Enryakudži (*Enryakuji*) klosterim Hiei (*Hiei*) kalnā. Lēš, ka sadursmēs varēja iet bojā līdz pat 30 000 cilvēku. Pēc uzvaras pār kareivīgajiem mūkiem Hiei kalna klosteris tika nodedzināts⁷. Nobunagas politika novērsa iespēju Japānai pārvērsties par budisma teokrātiju un ļāva saglabāt laicīgo valdību, kaut gan budisms vairākus gadsimtus arī uz priekšu turpināja diskriminēt šinto tradīciju, nemaz nerunājot par slepenajiem kristiešiem, kuru atpazīšanai vajāšanu laikos valdība varēja izmantot budistu ekspertus.

Savukārt kristietībā Nobunaga sākotnēji nesaskatīja draudus, jo, pateicoties tirdzniecībai ar kristīgajām valstīm, viņš varēja savā arsenālā pārņemt rietumu tehniskos izgudrojumus, it īpaši šaujammieročus. Pateicoties tiem, Nobunagas armija ieguva zināmas priekšrocības, un dažās kaujās uzvarēja tieši pateicoties modernākam aprīkojumam.

Situācija pakāpeniski mainījās 1600.gadā, kad Tokugava Iejasu pārņēma varu savās rokās.⁸ Tagad politika bija vairāk orientēta uz politiskām un ekonomiskām reformām. Kristietība šajā laikā jau bija ieguvusi zināmu ietekmi un prestižu. Japānā jau darbojās ne tikai Jēzus Sadraudzības tēvi, bet arī dominikāņu un franciskāņu misionāri. 1582.gadā Japānā bija ap 200 baznīcām un 150 000 jaunpiegrieztu kristiešu. 1590.gadā kristīto cilvēku skaits tuvojās 300 000, bet 1600.gadā – ap 600 000.⁹ Kaut arī citi avoti piedāvā daudz mazāku kristiešu skaitu¹⁰, ir saprotams, ka kristīgā misija bija jau kļuvusi par nozīmīgu japāņu sabiedrības daļu.

Kristietības aizliegšana un mocekļi

Neskatoties uz kristietības samērā organisku izaugšanu Japānas kultūrā, jāmin, ka misionāri izmantoja diezgan pretrunīgus paņēmienus, lai pievērstu vietējos iedzīvotājus

⁷ Peter Nosco, *Religion in Japan. arrows to Heaven and Earth* (Cambridge University press, 1996), 136-139.

⁸ William E. Deal, *Handbook to Life in Medieval and Early Modern Japan* (Oxford University Press US, 2007), 12.

⁹ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 30.

¹⁰ Piemēram 300 000. Gen Itasaka, Kōdansha, *Kodansha encyclopedia of Japan* (Kōdansha, 1983), 119, kā arī dažādi citi avoti.

kristietībai, kuri ne vienmēr atbilda pašu uzstādītajiem mīlestības principiem. Atsevišķos gadījumos, kad eiropiešiem bija izdevies sev labvēlīgi noskaņot vietējo feodāli, misionāri uzdrošinājās aizskart šinto svētnīcas, iznīcināja budisma un šinto relikvijas, un pasludināja, ka šinto dievības nav nekas cits, ka Sātana instrumenti, lai kaitētu ticībai. Misionāru stratēģija ātri vien pārorientējās no japāņu mentalitātei nepieņemamās spontānās sludināšanas uz vietējo valdnieku un ierēdņu kristīšanu, jo viņiem samērā labprāt sekoja arī pārējie provinces iedzīvotāji. 16.gadsimta beigās Bakufu (*Bakufu*) – japāņu militāra valdība vairs nevēlējās ignorēt šos notikumus un sāka attiecīgi rīkoties. Pirmās nozīmīgās pret kristiešiem vērstās represijas notika 1597.gadā Nagasakī. 26 cilvēki tika sisti krustā, tajā skaitā filipīniešu, spāņu un pašu japāņu tautību franciskāņi un jezuīti, kā arī parasti japāņu kristieši. Ir vērts norādīt, cik spēcīga bija japāņu kristiešu ticība. Viens no 26 mocekļiem bija 15 gadīgs zēns, kurš pirms nāves uzrakstīja mātei šādu vēstuli:

„Mēs ar tēvu gaidīsim tevi, māt, paradīzē. Tur visas laicīgās lietas galu galā izzūd. Pat ja tu būsi tik nabaga, ka tev nāksies lūgt dāvanas, lūdzu, nepazaudē paradīzes svētlaimi. Pat, ja cilvēki runās visu ko, lūdzu, pacietībā un mīlestībā samierinies ar to ar. [...] Es lūdzu Dievam. Lūdzu, atļauj man uzticēt sevi Dievam.”¹¹

Tik tiešam, kopš 16.gadsimta japāņu Baznīcu var nosaukt par mocekļu baznīcu. Sākot no 1600.gada, visā Japānas teritorijā notika masveidīgas kristiešu mocīšanas un nogalināšanas. Kristietība ātri sāka zaudēt bakufu valdības uzticību, tomēr Iejasu dzīves laikā kristiešu skaits pamazām turpināja pieaugt, ne tikai parastu cilvēku, bet arī augstāko ierēdņu lokā. Grūti pateikt, kas kalpoja kā noteicošais iemesls naidam pret kristietību, taču visticamāk tas bija saistīts ar politisko situāciju. Straujajā svešās reliģijas izplatībā valdība saskatīja rietumu okupācijas iespējas. Zinot, ka eiropiešiem ir lieli militārie spēki un cik strauji viņi kolonizē pārējo pasauli, Japānai bija jāizvēlas, kā veidot tālākās attiecības ar ārējo pasauli.

Par lūzuma punktu var nosaukt 1614.gada Tokugava Iejasu izdoto ediktu kristietības aizliegšanai. Tas nebija pirmais edikts, kas aizliedza kristietību¹², taču tieši tas bija viens no notikumiem, kas noteica Japānas tālāko likteni. Misionārus un citus, kas aizstāvēja kristīgās ticības izplatīšanos, izsūtīja no valsts, bet pārējos, kuri negribēja atteikties no kristietības, nodeva mocībām un nāvei.

Kāpēc japāņu kristieši bija tik stipri savā ticība? Uz šo jautājumu ir diezgan grūti atbildēt. Šajā sakarā var pieminēt vienu dokumentu, kuru misionāri sarakstīja Tokugava Hidetada (*Tokugawa Hidetada*) valdības laikā – Maručirio no kokoroe (*Maruchirio no kokoroe*), Gatavība

¹¹ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 32.

¹² 1587. gadā Hidejoši izdeva līdzīgu ediktu, taču tam nebija tik smagu seku. Ikuo Higashibaba, *Christianity in early modern Japan: Kirishitan belief and practice* (BRILL, 2001), 127-128.

moceklībai. Šis dokuments bija paredzēts, lai palīdzētu japāņu kristiešiem ar godu pieņemt savu nāvi un neatkāpties no savas ticības. Tie ir daži no dokumenta punktiem:

- Neskatoties uz to, ka tu esi kristietis, ja tu teiksi, ka neesi, tas ir smags grēks. Tāpat noziegums ir maskēšanās par pagānu.
- Nopratināšanas laikā nedrīkst noliegt, ka tu esi kristietis.
- Vajāšanu laikā nav nepieciešams atklāt, ka tu esi kristietis, kamēr tieši netiek prasīts, vai esi kristietis.
- Ja tev draud arests, drīkst pārcelties uz citu vietu. Arī ir atļauts slēpties un slēpt ticībai piederīgās lietas.
- Nekādā gadījumā nevar apmeklēt budistu tempļus un šinto svētnīcas, kā arī turēt svešas reliģijas talismanus, skaitīt lūgšanas vai piedalīties rituālos. Ir pieļaujams izlikties, ka nepiederi nevienai no oficiālajām reliģijām, taču maskēties par pagānu reliģijas piekritēju ir noziegums.¹³

Vajāšanu politika valsts mērogā parādīja sevi par ļoti efektīvu. 1623.gadā kristiešu skaits stipri samazinājās, un bija palicis tikai ap 150 000. Interesanti, ka valdība, lai cīnītos ar kristietību, izmantoja līdz šim pat par pārāk iespaidīgu uzskatīto budismu. Tika ieviesta tā saucamā danka (*danka*) sistēma, saskaņā ar kuru, katram valsts iedzīvotājam bija jāreģistrējas kādā no budistu tempļiem, lai saņemtu īpašu sertifikātu, kas apliecināja, ka cilvēks nav kristietis.¹⁴ Izrādījās, ka šī sistēma ir tik praktiska un efektīva, ka no 1671.gada templī sāka reģistrēt bērnu dzimšanas un pieaugušo laulības un nāves gadījumus, kā arī izmaiņas dzīves un darba vietās. Tādējādi, ar laiku budisms atkal kļuva par dominējo reliģiju Japānā.

Bet notikums, pēc kura patiešām beidzās kristietības ēra Japānā ir Šimabaras Sacelšanas, kura sākās 1637.gada 8.novembrī. To uzskata par vislielāko draudu bakufu valdībai līdz pat 19.gadsimta vidum.¹⁵

Sacelšanās piedalījās ap 35 000 kristiešu, tai skaitā sievietes un bērni. Sacelšanās līderis bija Masudo Širo (*Masudo Shiro*) no Amakusas. Cilvēki protestēja pret sliktiem dzīves apstākļiem un nabadzību, jo Nagasaki provinces ierēdņi piespieda tiem maksāt papildus nodokļus, bet vīriešiem – cirst kokus armijas vajadzībām. Arī bargā sodīšanas sistēma, bija viens no sacelšanās iemesliem. Sacelšanās beidzās 1638.gada 15.aprīlī, kad valsts karaspēki ieņēma Hara (*Hara*) pili, kuru mēģināja aizstāvēt dumpinieki. Masuda Širo, kopā ar 35 000 – 37 000 cilvēkiem, kas piedalījās sacelšanās procesā, tika sodīti ar nāvi.

---

¹³ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 34-36.

¹⁴ Ikuo Higashibaba, *Christianity in early modern Japan: Kirishitan belief and practice* (BRILL, 2001), 147-148.

¹⁵ John Whitney Hall, James L. McClain, Marius B. Jansen, *The Cambridge History of Japan: Early modern Japan* (Cambridge University Press, 1988), 204-205.

Protams, var diskutēt, ka sacelšanās iemesli saistīti ne tikai ar kristietību, bet arī ar grūto ekonomisko situāciju provincē, taču būtiskākais ir tas, ka pēc šī notikuma Japāna aizvēra savas robežas un uzsāka izolācijas periodu.

KAKURE KIRIŠITAN DRAUDŽU ORGANIZĀCIJA UN TICĪBA

Šajā nodaļā es vēlos piedāvāt pētījumu par japāņu kristiešu traģisko likteni pēc oficiālas kristietības aizliegšanas visā Japānas teritorijā 1614.gadā un Šimbaras sacelšanās 1637.gadā.

Šos notikumus var nosaukt par lūzuma momentiem Japāņu kristietības vēsturē, jo sākot ar šo laiku kristieši vairs nevarēja brīvi praktizēt savu ticību, kā arī nevarēja uzturēt kontaktus ar ticības brāļiem ārzemēs. No 17.gadsimta sākuma var runāt par *kakure kirišitan* – slepeniem kristiešiem, kas turpināja sevi uzskatīt par īstiem kristiešiem un turpināja „pagrīdes” apstākļos piekopt bez ordinātiem kalpotājiem iespējamās kristiešu kulta darbības vairāk nekā 200 gadus ilgi. Japānas slepeno kristiešu situācija daļēji normalizējās tikai 19.gadsimta vidū, kad Japāna atkal atvēra savas robežas ārzemniekiem, pateicoties Metjū Perijam, kuram izdevās dibināt diplomātiskas attiecības starp Japānu un ASV¹⁶.

Darba gaitā es pārsvarā aplūkoju materiālu par kristiešu draudzēm, kas apdzīvoja Goto salas, Ikitsuki salu un Sotome apgabalu. Tas tiek darīts, lai iegūt pilnīgāku priekšstatu par Kakure reliģiju, jo slepenības un izolācijas apstākļos, paļaujoties pārsvara uz mutvārdu tradīciju reliģisko simbolu interpretācijā, attīstās atšķirības dažādos ticējumos un rituālos.

Kakure draudžu organizācija

Lai būtu iespējams saprast Kakure draudžu organizāciju, ir svarīgi ņemt vērā vairākus ārējos faktorus. Galvenais no tiem – sistemātiskas kristiešu vajāšanas. Šādos apstākļos draudzes locekļi nevarēja uzcelt sev baznīcu vai vispār satikties publiskā vietā, lai pildītu savus rituālus. Šeit ir vērts uzsvērt, ka Japānā reliģijai ir ļoti liela sociāla loma, un situācija, kad ticīgie nevar publiski izpaust savu reliģiju, rada zināmas grūtības japāņu apziņai.¹⁷

Parastiem draudzes locekļiem nemitīgās budistu kontroles apstākļos arī nebija iespējas glabāt savās mājās jebkādu kristiešu simboliku – krustus, svētbildes vai reliģiskus tekstus. Tas nozīmē, ka svētos objektus bija jāintegrē svešās reliģijas simbolos, savukārt lūgšanas lielā mērā jā saglabā caur mutisku tradīciju.

Cits šādas izolācijas aspekts ir saistīts ar to, ka Japānas valdība kopš 17.gadsimta sākuma aizliedza kristiešu misionāriem uzturēties valsts teritorijā, bet japāņu tautības garīdznieki tika nogalināti. Šis oficiālo baznīcas pārstāvju trūkums arī stipri ietekmēja Kakure ticību. Ticīgie vairs nevarēja saņemt ordinētu garīdznieku administrētus sakramentus – euharistiju, grēksūdzi,

¹⁶ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 49.

¹⁷ Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993) 372.

pēdējo svaidīšanu, iestiprināšanu vai ordināciju, un tāpēc Kakure reliģiju var arī saprast kā atbildi uz šo zaudējumu.¹⁸

Un pēdējais, Kakure kopienu „sēju” determinējošais faktors – no kādu sociālo grupu cilvēkiem sastāvēja draudze? Aplūkojot dažādas hronikas par vajāšanas periodu, var secināt, ka daimjo, feodālie valdnieki, kā arī bagāti karavīri un tirgoņi bija pirmie, kas, sākoties vajāšanām atteicās no kristietības. Savukārt sociālajā, ekonomiskajā un kulturālajā gradācijā zemāk novērtēto slāņu cilvēki ne tikai saglabāja savu ticību, bet arī nostiprinājās reliģiskajā pārliecībā un intensificēja savu garīgo dzīvi. Kakure kirisitan, slepeno kristiešu kopienas, tātad galvenokārt izveidojās no vienkāršajiem ļaudīm.¹⁹

Draudzes hierarhija

Kā vienu no Kakure draudzes ‘hierarhijas’, piemēram, aplūkosim situāciju, kura rodas Ikitsuki salā. Reliģija šajā salā saglabājās labāk, nekā citur, jo Kakure apdzīvoja visu salas teritoriju un viņiem bija vieglāk organizēties, lai piekoptu savu ticību slepenībā.

Atsevišķas Kakure draudzes eksistēja četros salas apgabalos – Sato, Sakai, Jamada un Ičibu. Katrai draudzei bija savas atšķirīgas īpatnības kā organizācijā, tā arī rituālos. Tomēr mēs varam saskatīt kopīgu kodolu, kas ir visām draudzēm. Vistuvākais baznīcas analogs, kuru varēja atļauties Kakure ir *cumoto* – mājas, kurās, vajāšanas periodā viņi slepus pulcējās, lai pildītu rituālus. Tur arī tika uzglabāti *nandogami* – svētie objekti. Katram *cumoto* bija noteiks „kompāniju” – (*konpan'ya*) skaits. *Konpan'ya*²⁰ – noteikta cilvēku grupa, kas sastāvēja no mājsaimniecībām vai ģimenēm, kuras Japānā sauca par *ie*. Parasti, katram *cumoto* bija no vienas līdz astoņiem *konpan'ya*.

Ie – ir vissīkākā vienība, kuru atzīst Kakure ticība, jo Japānas tradīcijā sabiedrības kā arī reliģijas fokusā ir ģimene nevis individuālais cilvēks.²¹

Visaugstākais amats Ikitsuki salās Kakure ir odžijaku (*ojiyaku*)²². Sākotnēji viņu sauca par sazukeyaku (*sazukeyaku*), jeb kristītāju. Citās Kakure darbības vietās augstākā amata nosaukums varēja būt citāds, piemēram, mizukata (*mizukata*) vai čokata (*chōkata*), taču visiem bija līdzīgi pienākumi un atbildības loks. Šo amatu zināmā mērā var salīdzināt ar bīskapa amatu

¹⁸ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 8.

¹⁹ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 31.

²⁰ no portugāļu *companhia* – sabiedrība, kompānija. Reliģiskā terminoloģijā – brālība vai sadraudzība.

²¹ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 64.

²² burtiski japāņu valodā – vectēvs ierēdnis.

katoļu hierarhijā, šo salīdzinājumu tikai pastiprina fakts, ka odžijaku izmanto zizli, kā sava amata simbolu.²³ Odžijaku ir sekojoši pienākumi:

- Bēru rituāla izpildīšana;
- Slimnieku sakraments (vai drīzāk šī sakramenta relikts sakramentālijas formā);
- Kristīšana.

Nākošais amats Kakure hierarhijā ir ojadžijaku (*oyajiyaku*)²⁴, kas izpilda draudzes mācītāja pienākumus. Vēsturiski, tieši viņš bija atbildīgs par nandogami, svēto objektu, saglabāšanu. Sākotnēji šī amata nosaukums bija gobanjaku (*goban'yaku*). Šis vārds pasvītro tieši cilvēka kā sarga lomu, jo vajāšanu periodā šis amats bija saistīts ar ļoti lielu risku. Arī tagad, reliģiskās brīvības situācijā, svētos objektus glabā klusā vietā un parastie ticīgie nevar brīvi aplūkot tos. Šajā praksē iespējams saskatīt saistību ar šinto tradīciju, kur altāra relikvijas arī glabā slepenā vietā un dažreiz pat paši priesteri nekad neredz tās. Dažādās draudzēs tas ir mantojams amats, taču ir draudzes, kur pēc noteikta termiņa izvēl jaunu ojadžijaku, kā arī maina svēto objektu atrašanās vietu.

Pēc ojadžijaku nāk jakuču (*yakuchū*), kas palīdz izpildīt dažādus rituālus un ir atbildīgs par noteiktiem administratīviem jautājumiem. Tuvākā analogija no katoļu hierarhijas ir diakons.

Jakuču ir *konpan'ya* līderis, kuru izvēl no parasto ticīgu loka. Viņa galvenie pienākumi ir:

- Naudas savākšana no ģimenēm dažādām draudzes vajadzībām;
- Finansiāla vai materiāla palīdzība draudzes līderiem – odžijaku;
- Palīdzība dažādu rituālu organizēšanas procesā.

Interesanti, ka jakuču ir visaugstākais amats, kuru ir atļauts ieņemt sievietei.²⁵

Kristīšanas un citu sakramentu loma

Kā mēs varam redzēt, ir zināmas paralēles starp katoļu bīskapiem, mācītājiem, diakoniem un Kakure draudzei pazīstamajiem odžijaku, ojadžijaku, jakuču, taču tas nenozīmē, ka starp tiem ir tieša saikne. Lai labāk saprastu odžijaku lomu, kā cilvēka, kurš administrē atsevišķus sakramentus un sakramentālijas, aplūkosim misionāru darbību.

Jezuītu garīdznieki, kas darbojās Japānā pirms vajāšanu sākuma, iepazīstināja jaunpievērstos ar kristietības sakramentiem. Daži no tiem ar laiku tika aizmirsti, bet citiem bija

---

²³ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 65.

²⁴ burtiski japāņu valodā – tēvs ierēdnis.

²⁵ Stephen R. Turnbull, *Mass or Matsuri?: The Oyashiki-sama Ceremony on Ikitsuki in Monumenta Nipponica* (Sophia University Press, Tokyo, Vol.50, No.2, 1995), 173.

liela loma Kakure sabiedrībā.²⁶ Katoliskā baznīca atzīst septiņus sakramentus: euharistiju, kristīšanu, iestiprināšanu, grēksūdzes sakramentu, laulību, ordināciju un slimnieku sakramentu.²⁷

Vissvarīgākais sakraments, kuru izpildīja misionāri bija kristīšana, jo tas nozīmēja cilvēka ienākšanu baznīcā. Parasti misionāri vispirms kristīja daimjo un kopā ar viņu masveidā tika kristīti arī parastie cilvēki. Kad nebija garīdznieka, kas izpildītu kristīšanas rituālu, to varēja izdarīt laji, kas palīdzēja kristiešu misionāriem, taču šāda prakse tika piekopta tikai galējas nepieciešamības gadījumā, kurš tika aprakstīts sekojoši:

- rajoni, kur, vajāšanu dēļ, misionāru klātbūtne bija aizslēgta;
- rajoni, kur jau ilgu laiku nebija misionāru;
- situācija, kad cilvēks ir uz nāves sliekšņa;
- situācija, kad garīdzniekam, lai kristītu jāceļo vairāk nekā trīs dienas.²⁸

Neskatoties uz to, ka līdz 17.gadsimta sākumam misionāri varēja samērā brīvi darboties Japānā, viņu skaits bija salīdzinoši mazs un, parasti, cilvēki ļoti reti varēja tieši kontaktēties ar mācītājiem. Pēc kristīšanas ticīgais galvenokārt varēja piedalīties svētās mises svinībās, un saņemt grēksūdzes un euharistijas sakramentus. Bet mācītāju trūkums radīja šo sakramentu saņemšanu grūti pieejamu.²⁹

Citi sakramenti, kurus varēja saņemt ticīgais, ja mācītājs bija pieejams, bija laulība un slimnieku sakraments. Jautājums par iestiprināšanās sakramentu arī ir diezgan šaubīgs, jo Japānā katoļu bīskapa darbība bija ļoti ierobežota.³⁰

Šajā situācija var secināt, ka sakramenti, kuri ir ārkārtīgi svarīgi kristiešu dzīvē, jau misionāru laikā bija grūti pieejami. No vienas puses, šis fakts kavēja kristietības izplatīšanos Japānā, bet no otras – tas palīdzēja japāņu kristiešiem izkopt citu ticības formu, kas vairāk balstījās uz cilvēka iekšējo garīgumu. Pateicoties tam, vajāšanu periodā Kakure kīrišitan bija spējīgi saglabāt savu ticību, jo bija daudz mazāk atkarīgi no reliģiskai dzīvei raksturīgajām ārējām, publiskajām izpausmēm.

Aplūkosit, kā dažādi kristietības sakramenti transformējas šajā situācijā.

Piemēram, mēs nevaram runāt par grēksūdzi un gandarīšanas rituālu, jo, kā jau tika minēts, Kakure nebija sasniedzami ordinētie garīdznieki. Šajā gadījumā šī rituāla vietā cilvēks pats varēja skaitīt nožēlas lūgšanas, lai izlūgtos savu grēku piedošanu.

---

²⁶ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 71.

²⁷ Catholic Church, Burns & Oates, *Catechism of the Catholic Church* (Continuum International Publishing Group, 2000), 255.

²⁸ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 71.

²⁹ Ibid., 72.

³⁰ Ibid., 73.

Vēl interesantāka situācija izveidojās ar euharistijas rituālu. No vienas puses nevar teikt, ka Kakure draudzes svinēja to, bet no otras puses, bija noteikti ikgadēji rituāli, kur var ieraudzīt līdzību ar šo sakramentu.³¹

Tātad, vienīgais tieši kristīgais sakraments, kuru slepenie kristieši saglabāja ir kristīšana. Un protams, tas skaitījās kā pats galvenais rituāls, caur kuru cilvēks varēja iegūt pestīšanu. Tas norāda uz odžijaku, kristītāja, centrālo lomu Kakure draudzē.

Kakure svētie objekti

Kakure svētos objektus sauc par nandogami – noliktavas dieviem. Šis nosaukums norāda uz nepieciešamību slēpt šos objektus vajāšanu periodā. Nandogami ir galvenais Kakure dievkalpošanas objekts. Svētos objektus var sadalīt sešās kategorijās.

Pirmā un pati galvenā grupa saucās gozensama (*gozensama*) – godājamā klātbūtne. Šajā grupā sastopami papīra ruļļi ar Jēzus Kristus, Marijas, katoļu mocekļu un svēto, kā arī vietējo ticības liecinieku attēliem.³²

Mocekļu kulta bija ārkārtīgi svarīgs japāņu kristiešiem, un katra Kakure draudze godāja ne tikai mocekļus, kas bija pazīstami valsts mērogā, bet arī vietējos mocekļus, kuri nomira kādā konkrētā rajonā.

Starp gozensama objektiem arī sastopamas Marijas figūriņas un plāksnītes ar Jēzus vai krusta attēlu.

Visi šie objekti bija līdzīgi tiem, kurus Japānā atveda misionāri, tomēr tie bija nomaskēti slepenības dēļ un, no pirmā acu uzmetiena svešs cilvēks nevarēja pateikt, ka tiem ir kāda saikne ar kristietību.

Nākošā svēto objektu grupa ir saistīta ar japāņu izpratni par svēto ūdeni. To sauc par San Huan-sama (*San Juan-sama*). Acīmredzot šis nosaukums ir saistīts ar stāstiem par Jāni Kristītāju, zināšanas, par kuru Kakure mantoja no Jezuītu misionāriem. Bet tomēr var pieminēt, ka izpratne par svēto ūdeni arī varēja būt saistīta ar vienu no mocekļiem – Huanu Jakinoura (*Juan Yukinoura*).

Šai grupai pieder arī tilpne, kuru izmanto, lai savāktu svēto ūdeni un spieķis ar kura palīdzību slacina cilvēkus vai lietas, lai tās svētītu vai šķīstītu.³³

Ir noteikta atšķirība starp katoļu un Kakure izpratni par svēto ūdeni. Izolācijas periodā Japānā, kristiešiem nebija garīdznieku, kuri varēja svētīt ūdeni un tāpēc arī šis rituāls

³¹ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 74

³² Harrington, A. M., *The Kakure Kirishitan and Their place in Japan's religious tradition in Japanese Journal of Religious Studies*. (Nanzan University Press, vol. 7, No.4, 1980), 319.

³³ Ibid., 320.

transformējās. Kakure draudzes, kuras ar lielu cieņu izturējās pret mocekļiem, ticēja, ka ūdens avoti, kas atradās netālu no mocekļu nāves vietām, jau paši par sevi bija „svēti”, pārmantojuši svētā svētumu.³⁴

Trešo nandogami grupu sauca otenpensia (*otempensia*).³⁵ Tā ir pletne, kuru izmantoja šaustīšanai. Šī objekta izmantošana, kā arī personīgās nožēlas lūgšanas palīdzēja kaut kāda mērā kompensēt grēksūdzes rituāla trūkumu, jo nebija garīdznieka, kas varētu administrēt šo sakramentu. Šaustīšanai arī bija tieša saikne ar misionāru mācībām, vienīgā atšķirība ir tā, ka Eiropā šaustīšanu pārsvarā praktizēja reliģisku brālību piederīgie, bet Japānā šo praksi izmantoja visi sociālie slāņi.³⁶

Objekts, kuru izmantoja šaustīšanai sastāvēja no kaņepju virvēm. To izmantoja Lielā Gavēņa laikā, pievienojot vienu virvi par katru gavēņa dienu. Vēlāk šo objektu izmantoja arī, lai dziedinātu slimos un izdzītu ļaunos garus no cilvēka vai no mājas.³⁷ Šeit ir saskatāma šinto ietekme, jo šinto priesteri izmantoja līdzīgu objektu šķīstīšanas ceremonijās.

Ceturrtā grupa saucas omaburi (*omaburi*). Tie ir mazi krusti, kurus izgriezta no papīra. Kakure nevarēja brīvi izmantot krustu, kā pašidentifikācijas simbolu, bet mazam papīra krustam, kuru var viegli noslēpt briesmu gadījumā, bija diezgan plašs izmantošanas loks. Vispirms, tos izmantoja kā aizsardzības talismanu mājām, cilvēkiem un laukiem. Otrkārt, tos izmantoja lauku šķīstīšanas rituālos. Lauku šķīstīšanas rituāls ir vēl viens piemērs šinto ietekmei uz Kakure reliģiju.

Papīra krusti bija svarīgi arī apbedīšanas rituālos vajāšanu periodā, jo tos varēja nemanāmi ievietot zārkā kopā ar mirušo.

Nākamā grupa – tamoto kami (*tamoto kami*), piedurknes dievi. Šos godināšanas objektus Kakure varēja nemanāmi valkāt drēbju piedurknēs. Dažos gadījumos, tos arī izgriezta no papīra. Lūgšanu krelles vai rožukroņi arī pieder šai grupai.³⁸ Par šiem objektiem var teikt, ka tie skaitās svēti ne tāpēc, ka tiem ir saikne ar kristietību, bet vairāk tāpēc, ka tie ir mantoti no misionāriem.

Pēdējā svēto objektu grupa saucas ofuda (*ofuda*) – talismani. Šie objekti ienāca Kakure tradīcijā no vietējiem šinto ticējumiem, kur ofuda ir maza koka plāksnīte ar kādu no kami (*kami*), dievības, vārdu, kuru izmanto aizsardzībai no dažādiem ļaunumiem, piemēram, slimībām.

---

³⁴ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 108.

³⁵ No portugāļu vārda *penitencia* - gandarīšana. Kā mēs redzēsīm, Kakure terminoloģija dažreiz ir saistīta ar portugāļu un latīņu valodu, bet izolācijas dēļ gandrīz visi vardi zaudēja savu sākotnēju formu un izskaņu.

³⁶ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 73.

³⁷ Harrington, A. M., *The Kakure Kirishitan and Their place in Japan's religious tradition in Japanese Journal of Religious Studies*. (Nanzan University Press, vol. 7, No.4, 1980), 320.

³⁸ Ibid 321.

Kakure ticībā ofuda talismani ir koka plāksnītes. Uz katras plāksnītes ar tinti ir uzzīmēts kāds simbols vai hieroglifs, kas reprezentē vienu no Jēzus vai Marijas dzīves mistērijām jeb brīnumiem.

Kakure dievības

Neskatoties uz to, ka sākotnēji japāņu kristiešu ticība bija monoteistiska un Jezuītu misionāri apgalvoja, ka vietējās dievības nav nekas cits kā ļauni gari, vajāšanu periodā situācija mainījās un kad mēs runājam tieši par *kakure* ticību, mēs visticamāk varam runāt par politeistisku sistēmu. Protams, panteona centrā atrodas Marijas un Jēzus Kristus tēli, bet ar laiku tiem pievienojās arī mocekļi – katoļu, un pat vietējie svētie un dievības, kuras būs aprakstītas tālāk šajā nodaļā.

Kakure dievību panteons ir tieši saistīts ar tādiem jēdzieniem kā *Kamisama* (*kamisama*) un *Gozensama* (*gozensama*).

Mūsdienu kristieši Japānā lieto vārdu *Kamisama*, lai aprakstītu kristīgo Dievu, taču *Kakure* gadījumā šis vārds apzīmēja ne tikai pašu Dievu, bet arī visādus citus svētos sākot no Marijas un beidzot ar vietējiem mocekļiem. Šajā izpratnē termins *kamisama* ir tuvs šinto terminam *kami* (*kami*), ar kuru raksturo tradicionālās japāņu dievības. Problēma ir tāda, ka šinto reliģijā *kami* ir ne tikai dievi, kā tādi (piemēram, *Izanagami* vai *Izanami*), bet arī neskaitāmi dabas gari, kuri mīt kokos, kalnos un citos dabas objektos.³⁹ Par *Kami* varēja kļūt arī izcili cilvēki, kuri izdarīja kaut ko nozīmīgu valstij vai pat vienai ģimenei.

Šajā pasaules uzskatā *Kakure* integrēja kristīgos tēlus. No šāda skatu punkta var teikt, ka Jēzus, Marija un kristiešu svētie kļuva kā daļa no plašā *kami* panteona.

Gozensama, godājamā klātbūtne, ir vēl viens piemērs japāņu reliģiozitātes ietekmei uz *Kakure* ticību. Marija, kā viens no *Kakure kami* mīt debesīs, taču viņa ir reprezentēta uz zemes caur *gozensama*. Līdz ar to Marijas figūriņa *Kakure* altārī ticīgo apziņā kļūst tik pat svarīga kā viņas būtiskā esamība. Japānas kristieši šajā ziņā spēra izšķirošu soli tālāk par Damaskas Jāņa teoloģiju ikonoklastijas krīzes laikā, kas ikonas godināšanu vienkārši pakārtoja tās personas godināšanā, kas ikonā attēlots.

Rituāls, kas ir saistīts ar *gozensama* pārceļšanu uz citu *cumoto*, no oficiālo budistu autoritāšu kontroles drošāku māju, parāda tādu pašu cieņas vai pat pielūgsmes izrādīšanu, kāda raksturo šinto svēto objektu pārvākšanai uz citu altāru.

---

³⁹ Sokyo Ono, William P Woodard, *Shinto the Kami Way* (Tuttle Publishing, 2004) xi – xii.

Varbūt pats paradoksālākais, kas ir sastopams Kakure reliģijā ir tas, ka par galveno godināšanas objektu kļūst Marija, nevis Jēzus. Šai parādībai ir dažādi iemesli un nav iespējams pateikt, kuriem no tiem ir bijusi izšķirošā loma.

Viens no iemesliem ir saistīts ar Marijas kulta nozīmību starp pašiem Jezuītu misionāriem. Kad misionāri sāka savu darbību Japānā, viņi izmantoja akomodācijas principu – viņi gribēja aizvietot japāņu godināšanas objektus ar kristīgajiem. Savukārt Mātes tēls ir ārkārtīgi svarīgs japāņu reliģijā.⁴⁰

Šī Mātes tēla godināšanu tikai pastiprināja situācija, kad vajāšanu periodā slepeniem Kakure draudzes locekļiem ikgadēji nācās piedalīties fumie (*fumi-e*) rituālā⁴¹. Pēc šī rituāla kakure meklēja mierinājumu nevis pie stingrā Dieva-soģa, bet pie viņa mātes.⁴²

Slavens japāņu rakstnieks Endo Šusaku (*Endō Shūsaku*), pats būdams katolis, rakstīja par Kakure Marijas godināšanu sekojoši:

Jaunava Marija bija viņiem ne tikai Jēzus māte, viņa kļuva par visu vājo cilvēku māti. Kā viņu pašu mātes to darīja, Marija piedeva un visu laiku mierināja viņus un, beigu beigās, viņa mierināja visas viņu bēdas.⁴³

Kas palīdzēja Marijai kļūt tik populārai Kakure vidē?

Atbilde uz šo jautājumu ir saistīta ar jau minēto mātes tēla nozīmību japāņu reliģijā un ar svēto objektu maskēšanu, kuru praktizēja Kakure.

Varbūt vislabāk mātes tēlu japāņu reliģiskajā sistēmā attēlo budistu Boddhisattva Kannon. Viņa ir viena no populārākajiem Boddhisattvam Japānā, un viņas galvenais atribūts ir žēlastība. Viņu bieži attēlo kopā ar bērnu, jo viņas žēlastība visbiežāk attiecas uz bērniem un vājajiem.⁴⁴

Šis apraksts ir diezgan tuvs tam, ko Jezuītu misionāri stāstīja japāņiem par Mariju. Un vajāšanu periodā, kad Kakure nevarēja brīvi izmantot eiropiešu stilā darinātas Marijas figūriņas, pats loģiskais lēmums bija maskēt tos ar Kannon palīdzību. Šīs figūriņas saucās Marija-Kannon (*Maria Kannon*). No pirmā acu uzmetiena tās nevar atšķirt no citām budistu figūriņām un vienīgā drošā pazīme, kas norāda to saikni ar kristietību ir krusts, ko bieži zīmēja uz figūriņas muguras.

Šo divu tēlu plastisko attēlojumu ikonogrāfisku sajaukšanu var nosaukt par mākslīgu sinkretismu, jo Kakure bija spiesti maskēt Marijas figūriņas. Taču Kakure reliģijas attīstības

⁴⁰ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 105.

⁴¹ Fumie rituālā cilvēkam bija jāpierada, ka viņš nav kristietis. Lai pierādītu to, cilvēks kāpj uz plāksnīti ar Jēzus vai Marijas attēlojumu.

⁴² Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 105.

⁴³ Ibid., 105.

⁴⁴ Michael Ashkenazi, *Handbook of Japanese mythology* (ABC-CLIO, 2003), 193.

gaitā pēc kāda laika jau bija grūti pateikt, vai viņi paši vairs bija spējīgi saredzēt skaidru robežu starp Mariju un Kannon.

Bet kas notika ar Jēzu Kakure ticībā? Kā mēs redzējam, viņa tēls nav tik acīmredzams. Protams, viņš turpina būt svarīgs, bet svarīgs tikai kā viens no kamisama – Kakure Kirishitan panteona.

Var pateikt, ka Jēzus Kristus un Marija pieder pie gozensama kami grupas, taču Kakure bija arī cita kami grupa – kristīgie mocekļi. Šo mocekļu kapi kalpoja kā vēl viena vieta, kur Kakure varēja lūgties un godināt kami.⁴⁵

Katrai Kakure draudzei bija savas svētas vietas, kuras asociējās ar kādu no vajāšanas perioda mocekļiem. Protams, vajāšanu laikos šīs svētās vietas nevarēja saturēt atklātu kristīgo simboliku. Lielākoties, mocekļa kapu atzīmēja ar koku, vai akmeni, uz kura cilvēks varēja uzlikt sveci, vai arī ar šo objektu kombināciju. Tādējādi, Kakure svētā vieta izskatījās ļoti līdzīga šinto brīvdabas altārim.⁴⁶

Jautājums ir sekojošs – vai šī svētā vieta izskatījās tikai kā šinto altāris, vai arī pašu kristiešu izpratnē pārtapa par to?

Iedomāsimies situāciju, kad parasts japānis pienāk pie šī altāra. No viņa skatu punktā, tas būtu altāris, kas ir veltīts kādam vietējam kami. Cilvēks var izlūgties aizsardzību vai lūgt pēc veselības vai labklājības un pat neiedomāties par to, kas ir šis kami – kāds meža gars, svēts cilvēks, vai –kā izrādās- kristiešu mocekļis. Taču analizējot Kakure un šinto tradīcijas, var ieraudzīt, ka ir noteikta atšķirība starp altāri un kapu. Pēc šinto tradīcijas, altāris ir vieta, kurā, ar noteiktas ceremonijas palīdzību tiek ziedots kami. Bet Kakure draudzes locekļiem svētā ir tā vieta, kur ir apbedīts cilvēks.

Protams, arī šinto tradīcijā altāris var būt veltīts kādam cilvēkam, kuru vēlāk uzskata par kami, taču altāris un viņa kaps nevar būt viena un tā pati vieta, jo nāve, saskaņa ar šinto ir ļaunums un dažos gadījumos ir saistīta ar rituālo apgānīšanu.⁴⁷ Tādējādi šinto altāris ir vieta, kurai ir saikne starp debesīm un zemi, bet doma ir tāda, ka kami nonāk uz zemes un padara šo vietu svētu, bet Kakure kaps ir vieta, kur mocekļa gars paceļas no zemes uz debesīm.⁴⁸

Bet varbūt Kakure mocekļu godināšanas tradīcija patiesībā ir kristīga un viņai nav saistības ar šinto?

---

⁴⁵ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998) 111.

⁴⁶ Ibid., 112.

⁴⁷ Sokyō Ono, William P Woodard, *Shinto the Kami Way* (Tuttle Publishing, 2004), 108.

⁴⁸ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 113.

Mocekļu godināšana ir sena kristiešu tradīcija. Tā sākās Romas impērijā, kur mocekļus ikgadēji godināja pie viņu kapiem un svinēja viņu nāves dienu kā dzimšanas dienu debesīm.⁴⁹

Populārajā kristietības izpratnē moceklis ir vairāk nekā vienkāršs cilvēks, ar kuru atbilstoši Ticības apliecību vārdiem esam vienoti svēto sadraudzībā. Ticīgie lūgšanās var vērsties pie viņa, lai šis svētais viņus aizsargātu, piemēram, no nelaimēm. Šajā sakarā, Kakure ideja, ka moceklis savā veidā ir kļuvis par kami, var tikt pieņemta kā oriģināla vietējo kristiešu tradīcija. Varētu arī būt, ka pirmajā gadsimtā pēc 'noiešanas pagrīdē' saglabājās ortodoksā izpratne par kristiešu mocekļiem Japānā un viņi netika dievišķoti.

Tomēr es domāju, ka situācijā, kurā ieilgušas izolācijas apstākļos nonāca Kakure draudzes, šī tradīcija nevarēja pastāvēt bez japāņu reliģijas ietekmes. Varbūt pats nozīmīgākais fakts, kas pastiprina šo apstākli ir saistīts ar to, ka Kakure kami (tajā skaitā arī mocekļi) varēja ne tikai dod cilvēkam kādu labumu, bet arī nolādēt viņu par kādu ļaunu rīcību.⁵⁰

---

⁴⁹ Lawrence Cunningham, *A brief history of saints* (Wiley-Blackwell, 2005) 16.

⁵⁰ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998) 180.

KAKURE LITURĢISKAIS GADS UN LŪGŠANAS

Kakure kalendārs

Jebkurai reliģijai ir savas noteiktas reliģiskās izpausmes un, lai labāk saprastu Kakure ticību, aplūkosim, kā viņi izpilda savus rituālus, sekojot liturģiskajam gadam.

Visiem Kakure rituāliem piemīt divas galvenās aktivitātes – lūgšanās un kopīga maltīte. Dažādu svētku laikā ticīgie var skaitīt dažādas lūgšanas, vai arī mainīt to skaitīšanas kārtību. Maltītes sastāvs arī var būt atšķirīgs, atkarībā no svētku dienām.

Kad Jezuītu misionāri iepazīstināja japāņus ar katoļu liturģisko kalendāru, pirmā problēma, kuru viņiem nācās saskarties bija saistīta ar to, ka Japānā lietoja ķīniešu lunāro kalendāru. Misionāri pielāgoja rietumu saules kalendāra datumus japāņu kalendāram. Interesanti, ka daudzas Kakure draudzes Ikitsuki salā joprojām lieto to, kamēr šinto oficiāli atteicās no tā 1873. gadā.⁵¹ Savukārt ‘progresīvākās’ Kakure draudzes Goto salās tagad lieto saules kalendāru.⁵²

Izolācijas dēļ Kakure draudzēm pat vienas salas robežās dažādi kalendāra notikumi varēja atšķirties. Šajā nodaļā es aplūkošu Ikitsuki salas Ičibu apgabala kalendāru un ilustrācijai salīdzināšu to ar Goto salas Kakure kalendāru.

Ičibu kalendāram ir 30 notikumu.⁵³

- Kanašimi no iri (*Kanashimi no iri*) – atzīmē Liela Gavēņa sākumu. To svin 12 mēneša 16. dienā. To var nosaukt par Kakure Pelnu Trešdienu. Goto salās ir vērojams līdzīgs notikums, kurš saucas Haricuke (*Haritsuke*). Šī diena piemin Jēzus krustā sišanu un to svin 28. februāri. Pēc šīs dienas, līdz 15. aprīlim Goto salās Kakure gavēja, neēdot olas un gaļu.⁵⁴

Izskatās, ka Kakure draudzes, vismaz Goto salās, pārprata gavēšanas nozīmi un sajauc divus atšķirīgus notikumus – Lielo Piektdienu un Pelnu Trešdienu⁵⁵. Latīņu tradīcijā Lielā Piektdiena piemin Jēzus krustā sišanu, bet Pelnu Trešdiena – atzīmē Jēzus 40 dienu gavēšanas un lūgšanu perioda tuksnesī sākumu. Taču šāds pārpratums viegli var rasties – 40 dienu gavēnis,

---

⁵¹ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998) 139.

⁵² Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993), 373.

⁵³ Informācija par Kakure liturģisku gadu, ja zemsvītras piezīmēs nav citas norādes, ir paņemta no Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998)

⁵⁴ Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993), 374.

⁵⁵ Catholic Church, Burns & Oates, *Catechism of the Catholic Church* (Continuum International Publishing Group, 2000) 122.

neraugoties uz liturģijā uzsvērtu analogiju ar Jēzus gandarīšanas periodu tuksnesī, veltīts Kristus ciešanu un krusta nāves piemiņai.

- Kanašimi no naka go-onrej (*Kanashimi no naka go-onrei*) – nākošā svētku dienu. To svin 1 mēneša 18. dienā. Goto salas tradīcijā – 24. marts, Mannaka (*Mannaka*) svētki. Ar šo dienu atzīmē Lielā Gavēņa viduspunktu.
- Hana mairi (*Hana mairi*) – 1 mēneša 25. diena. Pūpolsvētdiena.
- Agari (*Agari*) – 2 mēneša 3. diena. Lieldienas.

Goto salas draudzes kalendārs nepiemin divus pēdējos svētkus, taču 15. aprīlī tiek svinēta Kanašimiagari (*Kanashimiagari*) – diena, kad beidzas gavēnis un rituālās sēras.⁵⁶

- Osedžo Macuri (*Osejo Matsuri*) – 2 mēneša 8. diena. Diena, kad lūdzas par pasaulīgām lietām. Goto salas kalendārā nav tiešu analogu šiem svētkiem, taču 23. jūnijā svin San Huan Sama no Hi (*San Juan Sama no Hi*) – dienu, kas ir saistīta ar Jāņa Kristītāja kristīšanas kami. Kakure tic, ka viņš ir atbildīgs par dzīvo cilvēku lietām.⁵⁷ Varbūt savā būtībā šie svētki ir līdzīgi.
- Rokkašojori (*Rokashoyori*) – sešu cumoto satikšanās. Tas notiek 9. aprīlī un laikam gan nav salīdzināms ar kādiem Eiropas kristiešu svētkiem, bet reprezentē vietējās kristiešu kopienas radošu pieeju liturģiskā kalendāra attīstībai. Goto salas kalendārā analogs nav sastopams, jo tur nebija tik tiešas saiknes starp dažādiem cumoto.
- Nākošās trīs svētku dienas arī ir sastopamas tikai Ikitsuki salā. Tie ir Jondžū Ničime (*Yonjū nichime*), Tokame (*Tokame*) un Mikame (*Mikame*). Tos svin 3. mēnesī un tās ir lūgšanu dienas.
- Dojonakajori (*Doyonakayori*) – 6. mēneša 14. diena. Vasaras vidus sapulcēšanas. Šai dienai nav īpašas reliģiskas nozīmes, tas ir drīzāk sabiedriska notikums.
- O-gandate, o-gandžodzū (*O-gandate, o-ganjojū*) 6. mēneša 18. diena. Šī diena ir saistīta ar lūgšanām par labklājību.
- Džibiriya-sama (*Jibiriya-sama*) 7. mēneša 17. diena. Saskaņā ar nosaukumu, šie svētki ir saistīti ar Katoļu Jubileju gadu tradīciju, taču grūti pateikt, vai Kakure patiešām bija saglabājusies kāda izpratne par svetceļojumu uz Romu vai Jeruzālemi.
- Ojašiki-sama (*Oyashiki-sama*) 8. mēneša 29. diena. Tā ir diena, kad piemin vietējos mocekļus, kuri nomira Ikitsuki salas Ičibu apgabalā. Šī diena ir ārkārtīgi

⁵⁶ Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993) 374.

⁵⁷ *Ibid.*, 374.

svarīga vietējai draudzei, bet nav sastopama citur. Tāpat, citas draudzes piemin dienas, kas ir saistītas ar viņu vietējiem mocekļiem. Līdzīga diena ir Čaja no džisan basan no hi (*Chaya no jisan basan no hi*), kuru svin 10. mēneša 8. dienā un kura piemin vēl divus Ičibu mocekļus.

Neskaitot dienas, kad piemin mocekļus, ir dienas, kas vienkārši piemin kādu draudzei nozīmīgu cilvēku nāvi. Piemēram, Gošičinin (*Goshichinin*) svētki Goto salās. Šajā dienā piemin deviņus nozīmīgus cilvēkus, kuri nomira zemes nogrūvuma laikā.⁵⁸

Interesanti ir svētki, kuri ir sastopami Goto salas kalendārā, bet nav sastopami Ikitsuki, tie ir Juki no Santa Maria (*Yuki no Santa Maria*), kuru svin 4. augustā. Šie svētki ir saistīti ar Sniega Dievmātes svētkiem Romas ritā, ko svin 5. augustā. Rietumu tradīcijā tie ir saistīti ar brīnumaino snigšanu, kura notika 4. gadsimtā, naktī pirms Svētās Marijas Lielākās (Sancta Maria Maggiore) bazilikas pamatu iesvētīšanas ceremonijas Romā.⁵⁹ Taču Kakure tradīcija atšķiras no Romas rita svētku skaidrojuma – Marija, vai *Maruya* atteicās precēties ar kādu ķēniņu, tāpēc, ka viņa bija devusi nevainības solījumu. Lai izradītu sava solījuma spēku viņa lūdās Dievam, un ķēniņš ieraudzīja brīnumu – sniegu, kas sniga pašā karstākajā vasaras mēnesī.⁶⁰

Kakure ir divi svētki, kas ir saistīti ar mirušiem:

- Pirmie – Aki no Bon (*Aki no Bon*), kuru svin 30. oktobrī un kas piemin rīsu ražas novākšanu un mirušo dvēseles.

Šiem svētkiem nav nekādas saiknes ar kristietību – tas nav nekas cits, kā budistu Bon festivāls, kad, saskaņā ar tradīciju, mirušo cilvēku dvēseles atgriežas pie saviem radiem.⁶¹

- Otra mirušo piemiņas diena ir Otogabarai (*Otogabarai*) – 9. mēneša 13. diena. Tā ir saistīta ar Dvēseļu Dienu latīnu ritā. Goto salās ir sastopama līdzīga diena – Tomuraibi (*Tomuraibi*) svētki – 1. novembrī.
- Nākošie svētki ir Gosan mači (*Gosan machi*) – Ziemassvētku priekšvakars. 11. mēneša 9. diena.
- Tālāk seko viens no pašiem svarīgākajiem svētkiem – Gotandžo (*Gotanjo*) – Ziemassvētki. 11. mēneša 9. diena Ikitsuki, vai 23. decembrī Goto salās. Varbūt pats svarīgais, ko var teikt par šo dienu ir tas, ka ticīgo izpratnē tā ir veltīta nevis Jēzum, bet Marijai, kas dzemdē dēlu. Šajā dienā Kakure skaita speciālas lūgšanas – očikarazoe (*očikarazoe*), kas palīdz Marijai dzemdēt bērnu. Pēc tam skaita

---

⁵⁸ Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993), 374.

⁵⁹ *Our Lady of the Snow in Catholic Encyclopedia*,

http://oce.catholic.com/index.php?title=Feast_of_Our_Lady_of_the_Snow [20.05.2009]

⁶⁰ Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 47.

⁶¹ Christian Roy, *Traditional festivals: a multicultural encyclopedia* (ABC-CLIO, 2005), 91-92.

pateicības lūgšanas Marijai, Jēzum un Otoban Sama (*Otoban Sama*), starpnieciskam kami, kas atrodas starp cilvēkiem un dievišķajiem – Mariju un Jēzu.⁶²

- Pēc Ziemassvētkiem nāk divu Bībeles svēto svētki – Svēta Stefana, 11. mēneša 11. dienā un Svēta Jāņa, 11. mēneša 12. dienā, kas savā secībā atbilst tradicionālajam Rietumu kalendāram
- Kodomo no ivaibi (*Kodomo no iwaibi*) – bērnu svētki un Domeigo ivaibi (*Domeigo ivaibi*) – Pēdējā Svētdiena tiek svinēti 11. mēnesī. Šo svētku saistība ar kristietību nav viegli atrodama. Analogs Goto salas liturģiskajā gadā nav sastopams.
- Nākamā svētku diena Majaeikomi (*Mayaeikomi*), kuru svin 25. decembrī ir saistīta ar vēl vienu līdzīgu dienu – Majaeidaši (*Mayaeidashi*), ko atzīmē 8. janvārī. Tie ir lopu svētki, un šajā dienā izpilda rituālus, lai pasargātu lopus no slimībām. Viens no rituāliem paredz omaburi – papīra krusta ielikšanu lopu barībā. To varētu saistīt ar dzīvnieku svētīšanas ritu sv. Antonija svetkos.
- Gosobjo-sama (*Gosobyō-sama*) svētki 11 mēneša 22. dienā visticamāk ir saistīti ar Ičibu draudzes dibinātāju. Šī diena ir svarīga tikai Ičibu apgabalā.
- Joimairi (*Yoimairi*) Ikitsuki salā vai Gandžicu (*Ganjitsu*) Goto salās ir Jaunā Gada svētki. Šis ir viens no svarīgākajiem dienam. Kakure skaita lūgšanas un ēd kopīgu maltīti. Gozensama sankei (*Gozensama sankei*) ir svētki, kurus svin 1. janvārī. Katras draudzes pārstāvji nāk uz attiecīgo cumoto, lai kopīgi lūgtos.
- Hacu no itadaki (*Hatsu no itadaki*) – Jaunā Gada svinēšanas turpinājums. Kakure draudzes pirmo reizi gadā izpilda rituālu, saistītu ar ofuda talismaniem.
- Ohiraki (*Ohiraki*) 2. janvārī. Šie svētki arī ir saistīti ar kopīgu maltīti. Šajā dienā Kakure gatavo osuvari (*osuvari*) – rīsu miltu plāceņus, kurus pēc tam apslaka ar San Huan sama svēto ūdeni. Šiem plāceņiem ir nozīmīga loma Kakure rituālos. Līdzīga diena ir Goto salas Kakure. 4. janvārī ir Sesobiraki (*Sessobiraki*) svētki. Šajā dienā arī izgatavo rīsu miltu plāceņus, kurus izmanto kopīgā maltītē. Taču ar šiem svētkiem ir bijis saistīts vēl viens aspekts, kas ir saistīts ar krustvecāku un krustbērnu attiecībām. Agrāk šajā dienā krustbērni nesa krustvecākiem plāceņus, bet tagad šī tradīcija ir gandrīz izzudusi.⁶³

---

⁶² Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993), 375.

⁶³ *Ibid.*, 373.

- Omaburi-kiri (*Omaburi-kiri*) 2. janvārī ir diena, kad izgatavo papīra krustus – omaburi.
- Nenču gandate (*Nenchū gandate*) arī 2. janvārī. Šajā dienā lūdzas par labklājību.
- Godžinkin (*Gojinkin*) vai Jabarai (*Yabara*) ir mājas šķīstīšanas rituāls. Ikitsuki salā to parasti izpilda 4. janvārī. Šī rituāla saknes ir atrodamas japāņu reliģijā, kur Jaunais Gads ir saistīts ar šķīstīšanu.

Šāds ir Kakure liturģiskais gads. Un kā mēs redzam, lielākā daļa no svētku dienām ir fokusējas divos apkopojumos. Pirmais no tiem koncentrējas ap Jauno Gadu. Otrais sakopojums nav tik koncentrēts un ietvēra svētkus, saistītus ar Lielo Gavēni un Lieldienām.

Svētku sarakstu veido tradicionāli latīņu rita svētki un piemiņas dienas, kas izolācijas apstākļos laika gaitā varēja nomainīt nosaukumu vai arī savu izskaidrojumu. Svētku sarakstu papildina dienas, kad japāņu kristieši piemin vietējos mocekļus vai draudžu dibinātājus, tās ir dienas, kas atteicas tikai uz Kakure ticību.

Var arī teikt, ka Kakure kalendārs ir katoļu liturģiskā kalendāra un japāņu šinto agrāko kalendāru vairāk vai mazāk apzināta, bet katrā ziņā izveicīga sajaušana.

Šinto tradīcijā vairākums ar altāri saistīto svētku notiek Jaunā Gada laikā un ikgadējā altāra festivālu laikā – macuri (*matsuri*). Macuri festivāli var notikt jebkurā laikā, taču visbiežāk tie ir saistīti ar agrākiem notikumiem – pavasara rīsu stādīšanu vai ražas novākšanu.⁶⁴

Tātad, pārsvarā šinto un nevis vajāšanu laikā privilēģēto budistu svētki palīdzēja kristiešiem maskēt savus svētkus. Vienmēr aizdomīgo valsts un reliģisko autoritāšu acīs nebija nekā aizdomīga, kad kāda kopiena satiekas, lai svinētu svētkus japāņu Jaunā gada vai pavasara laikā.

Lūgšanas un rituāls Kakure draudzē

Parasti Kakure reliģisku sapulci apzīmē ar vārdu gjodži (*gyoji*) – notikums. Taču dažos gadījumos to var nosaukt arī macuri – ar šo vārdu apzīmē šinto festivālus. Pats rituāls sastāv no trim daļām. Pirmā ir saistīta ar rituāliem ziedojumam Kamisama – Kakure dievībām. Cilvēki, kas ņem dalību rituālā pie altāra pavēsta šodienas notikuma iemeslu.

Draudzes locekļi ziedo ne tikai ēdamo un dzeramo, bet arī naudu, lai segtu gjodži izdevumus.⁶⁵

Otrā rituāla daļa sastāv no lūgšanām. Tieši šajā laikā, ja ir nepieciešams, odžijaku izpilda savus rituālos pienākumus, piemēram, kristīšanu. Un trešā daļa ir kopīga maltīte.

⁶⁴ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 141.

⁶⁵ Ibid., 142.

Visā Kakure rituālā var izcelt divas aktivitātes – lūgšanas un ēšanu. Kopīgā maltīte kaut kādā mērā ir saistīta ar misi, taču Kakure gadījumā mēs nevaram runāt par tiešu kristīgās tradīcijas turpinājumu, jo arī šinto svētkos šai parādībai ir liela nozīme.⁶⁶ Runājot par lūgšanām, gribētos vēlreiz pasvītrot to ārkārtīgo svarīgumu. Tas ir visbiežāk sastopamais reliģiskās izpausmes veids starp Kakure draudzes locekļiem, jo to var praktizēt ne tikai svētku laikā, kad ir jāslēpj rituāla būtība, bet arī individuāli, jebkurā laikā.

Kakure reliģiju var nosaukt par lūgšanu reliģiju, un, analizējot lūgšanas un to nozīmi, mēs varam labāk izprast šīs reliģijas būtību.

Jezuītu misionāri, uzsākot savu darbību Japānā, stāstīja jaunpievērstajiem par visuvareno Dievu, kas soda grēciniekus un apbalvo ticīgo nemirstīgās dvēseles. Viņi stāstīja par Jēzu, viņa nāvi, augšāmcelšanos un debesīs uzkāpšanu, par pastardienu, paradīzi un eļļi. Beidzot šo stāstījumu, misionāri parasti lika jaunpievērstajiem mācīties lūgšanas. Starp tiem vissvarīgākās bija Ticības Apliecība, Tēvs Mūsu⁶⁷ un Esi sveicināta Marija. Tās un vēl dažas citas lūgšanas mācīja japāņu valodas tulkojumā, bet Tēvs Mūsu, Ave Maria un Salve Regina mācīja arī latīņu valodā.⁶⁸

Pēc formālas kristietības aizliegšanas Japānas teritorijā un misionāru izsūtīšanas, kristīgās draudzes vēl kādu laiku pastāvēja atklāti, japāņu izcelsmes misionāru mācekļi turpināja pulcināt kristiešus. Tā kā vairs nebija iespējas organizēt mises, dievkalpojumi galvenokārt sastāvēja no kopīgas lūgšanu skaitīšanas. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc slepenie kristieši bija spējīgi saglabāt lūgšanas tradīciju.

Kā jau tika minēts iepriekš, lūgšanas saglabājās mutiskā tradīcijā. Tas nenozīmē, ka Kakure nebija spējīgi saglabāt liturģisko literatūru, kuru atstāja misionāri vai arī nespēja pierakstīt lūgšanas patstāvīgi. Par iemeslu tam, ka lūgšanas mācījās no galvas, var nosaukt misionāru darbības metodes, kuras akcentēja tieši šo praksi. Lūgšanas, kurus Kakure mantoja no misionāriem sauc par denšo no orašo (*den sho no ora sho*⁶⁹) – tradicionālās lūgšanas. Šo lūgšanu saglabāšanas tradīcija bija tik spēcīga, ka pat šodien, salīdzinot Goto, Ikitsuki vai citu draudzi, kurai vairāk neka 7 paaudzēs nebija nekādu kontaktu citai ar citu, var konstatēt, ka lūgšanu formu atšķirības ir maznozīmīgas. To pašu var teikt arī par lūgšanām latīņu valodā, taču tur var ieraudzīt lielāku attālināšanos no oriģināla, bet tas ir tikai loģiski, jo japāņi nekur nevarēja iemācīties šo valodu.⁷⁰

---

⁶⁶ John K. Nelson, *A year in the life of a Shinto shrine* (University of Washington Press, 1996), 170.

⁶⁷ Japāņu valoda Ten ni mašimasu (*Ten ni mashimasu*)

⁶⁸ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 143.

⁶⁹ Orasho – no portugāļu vārda *oração* – lūgšana.

⁷⁰ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 145.

Bet vai mēs varam no lūgšanu formas saglabāšanas fakta apgalvot, ka Kakure izdevās saglabāt katolisku ticību tādā veidā, kā to bija mācījušies no misionāriem? Atbilde uz šo jautājumu diemžēl ir negatīva. Kakure izdevās saglabāt tikai lūgšanas formu, bet tās saturs un jēga ar laiku daļēji tika pazaudēti. Ļoti līdzīga situācija ir šinto tradīcijā, kur lūgšanas skaita klasiskā japāņu valodā, kuru vienkārši cilvēki dažreiz nesaprot.⁷¹

Šajā kontekstā nevar nepieminēt viduslaiku Katoliskās baznīcas tradīciju skaitīt lūgšanas latīņu valodā, kura arī nebija pazīstama vienkāršiem, neizglītotiem cilvēkiem.

No otras puses nevar sacīt, ka Kakure nezināja, kam viņi lūdzās, jo denšo lūgšanas nav vienīgais Kakure lūgšanu tips. Pastāv vēl citas lūgšanas, kuras Kakure sacerēja pati. Tos sauc par *sosaku no orasho* (*sosaku no orasho*) – oriģinālās lūgšanas. Viena no šīm lūgšanām, piemēram, saucas „San Juan-sama dziesma” un ir veltīta Huanam Jukinoura (*Juan Yukinoura*), vienam no Ikitsuki mocekļiem. Vārdi ir sekojoši:

„Priekšā mums ir avots,
Aiz mums augstas klintis,
Apkārt mums ir jūras ūdeņi.
Šajā pavasarī ķiršu ziedi noziedēja,
Ziedi izplauks,
Un pavasaris atkal atnāks.
Iesim un lūgsimies!
Iesim un lūgsimies Paradīzes templī!
Šis templis ir liels.
Taču liels vai maz, tas ir tavā sirdī.”⁷²

Pirmā rindkopa apraksta mocekļa nāves vietu – Nakae no šima (*Nakae no shima*) salu. Otrā ir saistīta ar tradicionālo japāņu salīdzinājumu starp cilvēka dzīves īsumu un īsu ķiršu ziedu ziedēšanas mirkli.⁷³ Trešā rindkopa atsaucas uz mocekļa pēdējiem vārdiem – no šejienes nav tālu līdz Paradīzei.⁷⁴

Vēl viens Kakure lūgšanu kopums saucas *kamijose* (*kamijose*) – lūgšanai, lai izsauktu kami. Kamijose lūgšanas piemin Jēzu Kristu, Mariju, kā arī citus kami no Kakure panteona. Tieši ar šo lūgšanu palīdzību mēs varam saprast, cik patiesībā liels bija Kakure panteons.

Pieminēto kami saraksts var būt sekojošs: Debess un Zemes Valdnieks, Kungs Jēzus Kristus, Svētā Marija, Paradīze – tie ir noteikti kristīgie tēli. Tiem seko ļoti liels mocekļu skaits – sākot ar vietējiem un beidzot ar 26 Nagasaki Svētājiem. Sastopami arī tēli, kuriem nav nekādas

⁷¹ Sokyo Ono, William P Woodard, *Shinto the Kami Way* (Tuttle Publishing, 2004), 56.

⁷² Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 148. S. B. brīvs atdzejojums no angļu valodas.

⁷³ Nancy G. Hume, *Japanese aesthetics and culture: a reader*, (SUNY Press, 1995), 113.

⁷⁴ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 37.

saiknes ar kristietību. Piemēram, Jasumandake no Okuno In sama (*Yasumandake no Okuno In sama*) – kami, kas ir saistīts ar Jasumandake kalnu, kurš savukārt asociējas ar Jamabuši (*Yamabushi*) askētisko sektu. Cits nekristiešu ietekmes piemērs – Gosu teno-sama (*Gosu tenno-sama*), sākotnēji Gozu Tenno (*Gozu Tenno*), dievība, kas pati par sevi ir sinkrētiska – sajaukums starp japāņu kami, kas palīdzēja aizsargāties no slimībām, un dziedināšanas Budu.⁷⁵

Kakure piemin arī Higo no Andžo-sama (*Higo no Anjo-sama*), ko var tulkot, kā sargeņģeli, taču nav zināms, vai Kakure šī tradīcija bija zināma. Iespējams, tas arī ir saistīts ar mocekļiem.

Arī ir vērts atzīmēt, ka kamijose lūgšanas tradīcija ir ļoti dinamiska. Protams, centrālās dievības paliek nemainīgas, taču runājot par citiem kami, var nonākt pie secinājuma, ka dažādi elementi varētu būt pielikti, vai arī mainīti.⁷⁶

Saraksta beigās var ieraudzīt, ka Kakure panteons iekļauj sevī vēl vairāk:

- Vagavaga no gosenzo-sama (*Wagawaga no gosenzo-sama*) – Mūsu Senči,
- Uču no kamigami-sama (*Uchu no kamigami-sama*) – Visi kami pasaulē,
- Rjūgū Sekai no Otohime-sama (*Ryūgū Sekai no Otohime-sama*) – Otohime, japāņu sena mitoloģiska varone.⁷⁷

Jautājums par to, kāpēc Otohime atrodas Kakure panteonā ir ļoti interesants. Varbūt viņa arī asociējas ar mātes tēlu, tāpat kā Marija. No otras puses, viņas tēls pats par sevi ir svarīgs japāņu kultūrā.

Tā mēs redzam, ka Kakure panteons sastāv no trim lielām daļām: kristīgie tēli, mocekļi un japāņu reliģijas tēli. Un runājot par pēdējiem, Kakure vispār iekļauj visas pasaules dievības. Tas ir pilnīgi sveši kristīgai ticībai, taču ar reliģiozitāti japāņu mentalitātē tur nav nekādu pretrunu.

Arī lūgšanu iemesli ir tuvāki japāņu reliģiozitātei un nevis kristietībai, jo Kakure lūdzas galvenokārt par šīs pasaules labumiem, nevis par pēcnāves dzīvi. Taču tāda tendence ir saprotama, jo mēs nevaram aizmirst, ka Kakure draudzes sastāvēja no vienkāršiem ļaudīm, kas dzīvoja grūtos apstākļos un kuriem lūgšanas kami dievībām bija vienīgais veids, ar ko mēģināt kontrolēt salinieku ikdienai bīstamos dabas spēkus.

---

⁷⁵ *Gozu Tenno in Combinatory Kami in Encyclopedia of Shinto*
<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/entry.php?entryID=192> [21.05.2009]

⁷⁶ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 151.

⁷⁷ Frederick Hadland Davis, Evelyn Paul, *Myths and legends of Japan* (Courier Dover Publications, 1992), 325 – 328.

KAKURE UN VIETĒJO RELIĢIJU IETEKME

Zemes un debesu sākums – Kakure kosmoloģija

Kā jau tika minēts, vietējās reliģijas stipri ietekmēja Kakure ticību. Varbūt viens no spilgtākajiem šīs ietekmes piemēriem ir Tenči Hadžimari no Koto (*Tenchi Hajimari no Koto*) – Zemes un debesu sākuma grāmata. Vajāšanu laikā šī grāmata bija zināma tikai Kakure draudzēm, un pirmais eiropietis, kas uzzināja par to bija franču garīdznieks Bernards Petitžans. Tas notika 1865.gada 14.aprīli, kad Japāna jau bija pavērusi savas robežas un vairs nevajāja svešu reliģiju pārstāvjus.⁷⁸

Patiesībā, runājot par Tenči darbu, vārds „grāmata” nevienmēr atbilst patiesībai, jo darba saturu galvenokārt saglabāja mutiskā tradīcijā un rakstītu kopiju nebija pārāk daudz. Pats par sevi šis darbs sastāv no Bībeles stāstu, kristiešu apokrifu, japāņu mītu un leģendu, kā arī japāņu mocekļu stāstu sajaukumiem.

Tenči darbs bija pazīstams tikai Goto salās un Sotome apgabalā, taču tas reprezentē kopīgu Kakure mutisko tradīciju, kura sākas tā saucamajā Japānas Kristiešu Ērā un saglabājās un transformējās vajāšanu laikā.

Šī darbā ietvaros es neanalizēšu visu Tenči darba materiālu, jo tas ir temats atsevišķam pētījumam, tomēr ir vērts analizēt dažus fragmentus, kas apraksta Kakure izpratni par kosmoloģiju, jo tas palīdzēs labāk saprast kristietības transformāciju vajāšanu laikā.

Grāmata sākas ar to, ka Deusu⁷⁹ radīja pasauli:

„Sākumā Deusu pielūdza kā Debess un Zemes Kungu, cilvēces un visas radīšanas tēvu. Deusu bija divi simti rangi un 42 formas. Viņš sadalīja gaismu, kas sākotnēji bija vienota un radīja Saules Debesis un 12 citas debesis. Šo debesu nosaukumi ir sekojoši: Benbo vai Elle, Manbo, Oribeten, Šidai, Godai, Pappa, Oroha, Konsutanči, Hora, Koroteru, kā arī simts tūkstošu Paraiso un Gokuraku.”⁸⁰

Kad grāmata piemin Dievu – Deusu, tā stāsta par viņa rangiem un formām. Šis motīvs ir ļoti bieži sastopams Tenči stāstījumā. Eņģeļiem arī ir rangi, un stāstījumā par Sniega Dievmāti Dievs piešķir īpašu rangu Marijai, atlīdzinot par viņas nevainības solījumu.

---

⁷⁸ Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 13.

⁷⁹ No latīņu vārda Deus – Dievs.

⁸⁰ Šī nodaļā, ja nav norādīts citādi, visi citāti ir paņemti no Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996)

Izpratni par rangiem Kakure pārņem nevis no šinto, bet no budisma. Japāņu tekstā izmanto vārdu *So* (*so*), ar ko budisti apzīmēja kā Buda atšķiras no parastiem cilvēkiem. Ir teikts, ka viņam bija 32 *so* vai ārkārtīgu īpatnību. Tas, ka Dievam ir 200 *so* un 42 formas, pasvītro, ka viņš ir pārāks par Budu.

Izpratne par daudzajām debesīm arī nāk no budisma.⁸¹ Saules debesīm ir noteikta saikne ar budismu, kā arī Šidai un Godai debesīm, savukārt citi debesu nosaukumi ir saistīti ar kristietību.

Benbo (*Benbo*) ir limbs, elles priekštelpa. Vārds Manbo (*Manbo*) iespējams ir saistīts ar portugāļu vārdu *mundo – pasaule*. Oribeten norāda uz Eļļas Kalnu, portugāļu valodā *Monte das Oliveiras*. Vārds Pappa norāda uz Pāvestu.

Vārds Oroha varēja rasties no portugāļu vārda *coroa – kronis*, ar ko apzīmēja mazu rožukroni. Kontanči un Hora vārdi ir stipri samaitāti un dažos grāmatas eksemplāros ir rakstīti citādi, taču vistīkamāk tie ir saistīti ar Konstantinopoli.

Koroeru varēja apzīmēt kā Ēdenes Dārzu. Paraiso – par paradīzi, no portugāļu *paraíso*. Gokuraku ir budistu termins paradīzei.⁸²

Pēc tam grāmatā stāstīts par to, ka Dievs radīja sauli, mēnesi un zvaigznes, kā arī Luciferu, kuru Kakure tradīcija sauca par Džusuheru (*Jusuheru*), un citus eņģeļus. Pēc tam, septītajā dienā, Dievs radīja cilvēku – Ādamu. Stāstījums par Ievu nav īpaši detalizēts un nekur netiek pieminēts par Ievas radīšanu no Ādama ribas. Dievs nometina Ādamu un Ievu Koroeru – Ēdenes Dārzā. Tur viņiem piedzimst divi bērni – Čikoro (*Chikoro*) un Tanho (*Tanho*). Interesanti, ka atšķirībā no Bībeles stāsta, kur Kains un Ābels ir vīrieši, Čikoro un Tanho ir brālis un māsa.

Atbilstoši Bībeles stāstam, Dievs aizliedza Ādamam un Ievai ēst *masan*⁸³ augli. Džusuheru ar apmānīšanas palīdzību piespiež Ievai apēst augli un pacienāt arī savu vīru. Pēc tam Dievs teica:

„Ādam, kāpēc? Tas ir ļaunais auglis.” [...] Ādams un Ieva zaudēja paradīzes svētīlaimi un tajā pašā vietā tika transformēti. Viņi sāka skaitīt Salve Regina lūgšanu, kļiedza uz debesīm un klanījās līdz zemei. Asiņainas asaras sāka plūst no viņu acīm, kaut gan viņiem bija tūkstoš nožēlu, viss bija veltīgs.”

---

⁸¹ Akira Hirakawa, Paul Groner, *A history of Indian Buddhism: from Śākyamuni to early Mahāyāna* (Motilal Banarsidass Publ., 1993), 171.

⁸² Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 76.

⁸³ No portugāļu vārda maça – ābols.

Šajā fragmenta mēs redzam, ka Kakure bija diezgan aptuvena izpratne par Bībeles stāstiem un to hronoloģiju. Nešaubāmi, viņi daudz ko mantoja no misionāriem, taču neredzēja nekādu pretrunu situācijā, kad Ādams un Ieva skaita Marijas lūgšanu ilgi pirms viņas dzimšanas.

Tālāk stāstījums apraksta Ādama un Ievas likteni:

„Pēc kāda laika Ieva un Ādams griežas pie Deusu un lūdzas: „Lūdzu, atļauj mums vēlreiz sajūst paradīzes svētlaimi. Deusu uzklaustīja viņus un atbildēja: „Ja tā ir jūsu velēšanās, jums jānožēlo vairāk nekā 400 gadus. Pēc tam es ielūgšu jūs paradīzē. Bet tu, Ieva, tapsi par suni Vidējā Paradīzē. [...] Bet jūs, Ievas bērni, dzīvosiet uz zemes, ēdīsiet dzīvniekus un pielūgsiet mēnesi un zvaigznes, un nožēlosiet. Pēc kāda laika es parādīšu jums ceļu uz debesīm.”

Stāstījumā par Ievas likteni varam saskatīt skaidru budisma ietekmi. Sava pārkāpuma dēļ Ieva taps par suni un tur var vilkt paralēles ar Japānā tolaik valdošo budisma mācību, kur sliktas karmas dēļ cilvēks nākamajā dzīvē var kļūt par dzīvnieku.

Tālāk grāmata stāsta par Luciferu:

„Tagad Džusuheru, kurš slēpās no Ādama un Ievas, atskārta, ka viņa deguns kļuvis garāks un viņa mute platāka. Viņa rokas un kājas pārklājās ar plēksnēm, un no viņa galvas sāka augt ragi. Viņš paklanījās Deusu un teica: „Savas ļaunās sirds dēļ es tāds kļuvu. Kad es pārdomāju savu likteni, es šausminos.” [...] „Lūdzu, atļauj man vēlreiz sajūst paradīzes svētlaimi”.

Bet Deusu atbildēja: „Ak, ļaunais! Tu nekad nebūsi derīgs debesīm un tāpēc, ka Ievas bērni cieš sodu zemē, tu arī nevar palikt šeit. Tātad, tu kļūsi par pērkona dievu.” Tad Džusuheru ieguva 10 formu rangu un dzīvoja Vidēja Paradīzē.”

Šajā stāstījumā mēs redzam, ka Lucifers pārtop par dēmonu. Taču tas nav tikai Sātans kristīgā izpratnē. Sātana koncepcija Kakure ticībā ir sajaukta ar tradicionālo japāņu mitoloģijas personāžu – Tengu (*Tengu*). Tengu ir kalnu un mežu gari. Parasti tos apraksta, kā fiziski spēcīgas būtnes ar sarkanu ādu un garu degunu. Tengu traucē cilvēkiem, novirza viņus no ceļa un baida. Taču Tengu nevienmēr ir ļaunais gars. Atsevišķos gadījumos viņš var arī palīdzēt cilvēkiem.⁸⁴

Kakure reliģiskā tradīcijā tengu ieņem reliģijas un reliģisko cilvēku ienaidnieka vietu tādā pašā veidā kā tas noticis Japānas budisma tradīcijā.

Stāstījuma sākumā Džusuheru ir 32 formas, bet viņa smagā grēka dēļ Dievs atstāj viņam tikai 10 formas. Dievs arī izraida viņu no Paradīzes uz Vidējo Paradīzi, kur Viņš ir izsūfījis arī Ievu. Vidējā Paradīze ir realitāte, kas atrodas starp debesīm un zemi. Džusuheru valda šajā

---

⁸⁴ Michael Ashkenazi, *Handbook of Japanese mythology* (ABC-CLIO, 2003), 270-271.

realitātē un, tā kā tā atrodas tuvu zemei, viņš var traucēt cilvēkiem, izmantojot godkāri, alkātību un savtīgumu.⁸⁵

Tie ir tikai dažādi fragmenti no Tenči grāmatas, bet jau šeit mēs varām ieraudzīt stipru vietējo reliģiju ietekmi. Japāņiem bija pilnīgi sveša rietumos pieņemtā Bībeles kosmoloģija un, kaut arī Kakure mēģināja saglabāt zināšanas, kuras viņi bija ieguvuši no misionāriem, ar laiku viņi transformēja Bībeles simbolus Japānas kultūrvīdē, katram iedzīvotājam kopš bērnības pazīstamā kontekstā. Šis konteksts bija budisma un šinto kosmoloģijas oriģināla sintēze.

Veiksme, tabu un lāsti

Daoismam Japānā nebija tik lielas ietekmes uz tradicionālo reliģiju kā budismam,⁸⁶ taču daži tā elementi nokļuva šinto. Un Kakure ticība mēs arī varam atrast dažus elementus, kuriem nav saiknes ar kristietību, taču kurus var izskaidrot ar daosisma ietekmi. Visbiežāk tie ir saistīti ar veiksmi un tabu.

Viens no piemēriem ir Kakure izpratne par laimīgiem un nelaimīgiem gadiem. Vīrietim nelaimīgs gads ir no 42. līdz 43. dzimšanas dienai. Sieviete – no 33. līdz 34. dzimšanas dienai. To pašu mēs redzam daoismā.⁸⁷

Lai palīdzētu cilvēkiem, kas ienāk šajā vecumā, skaita speciālas lūgšanas – Gandate (*Gandate*). Šīs lūgšanas skaita arī pirms Jaunā Gada, lai padarītu to par veiksmīgu. Kakure kalendārā ir speciāli svētki, kas ir paredzēti tieši tam.⁸⁸

Par vēl vienu saikni ar daoismu var uzskatīt talismanu izmantošanu. Bet pats svarīgais, kas saista Kakure ticību ar daoismu ir izpratne par tabu. Tabu varēja būt visdažādākie – atteikšanās no seksuālām attiecībām pirms kristīšanas, kristīšanas rituāla izpildīšana tikai Ziemassvētku nedēļā, aizliegums strādāt dažas dienas pirms kristīšanas vai arī aizliegums odžijaku kristīt savus bērnus. Šie tabu tomēr kaut kāda mērā ir saistīti ar kristietību. Bet ir daži, kuros šo saikni nevar saredzēt.

Kakure, kas dzīvo Ikitsuki salā, ir zvejnieki un viņiem ir daudz tabu, kuri ir saistīti tieši ar zvejniecību. Piemēram, ja cilvēks sapnī ieraudzīja bēres, tas nozīme, ka nozveja būs liela. Dodoties uz zveju, uz kuģa nevar ņemt dzīvnieku ar četrām kājām. Ja čūska šķērso cilvēka ceļu, tas nozīmē, ka nozveja būs maza.⁸⁹

⁸⁵ Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 81.

⁸⁶ Yijie Tang, I-chieh Tang, *Confucianism, Buddhism, Daoism, Christianity, and Chinese culture*, (CRVP, 1991), 78.

⁸⁷ Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (University of Hawaii Press, 1991), 277.

⁸⁸ Sk. „Kakure kalendārs” apakšnodaļu

⁸⁹ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 177.

Ir dažādi tabu, kas ir saistīti ar sievietes vietu Kakure liturģijā. Piemēram, Kakure šķīstīšanas rituālā var piedalīties tikai vīrieši. Sievietes arī nevarēja piedalīties kamisama dievkalpošanā menstruācijas laikā.

Tabu koncepcija ir tieši saistīta ar lāstiem un rituālo šķīstību. Šeit drīzāk var saredzēt ne daoisma, bet šinto ietekmi.

Rituālas šķīstības un apgānīšanas koncepcijas ir ļoti svarīgas šinto reliģijā. Galvenie rituālas apgānīšanas – kegare (*kegare*) iemesli ir dzemdības, menstruācija un nāves gadījumi. Tie ietekmē ne tikai pašu cilvēku, bet visu viņa ģimeni.⁹⁰ Apgānīšanu, kas ir saistīta ar asinsizliešanu sauc par Sarkano Apgānīšanu, bet to, kas ir saistīta ar nāvi – par Melno Apgānīšanu. Ir dažādi veidi, kā izvairīties no apgānīšanas – piemēram, pirms altāra apmeklēšanas „netīrs” cilvēks var skalot muti un mazgāt rokas. Ir arī speciālie šķīstīšanas rituāli.

Ja cilvēks neizpilda šos rituālus, viņš var apvainot kami, un tad dievība var sūtīt brīdinājuma lāstus – tatari (*tatari*).

No šī mēs varam secināt, ka Kakure ticību ļoti stipri ietekmēja vietējas reliģijas. Atšķirībā no kristietības, kur Dievs ir transcendents un bezgalīgi labs, Kakure ticēja, ka viņu kami, kā arī visa garīga pasaule ir tieši saistīti ar cilvēku pasauli un ir spējīgi uz labu un ļaunu rīcību. Un galvenais ir tas, ka tie ir ne tikai spējīgi sūtīt lāstus, bet gan tas, ka no tiem var izvairīties, pildot noteiktus rituālus. Šīs ietekmes faktu tikai pastiprina tas, ka pats svarīgākais iemesls tatari sūtīšanai ir saistīts ar altāra apgānīšanu – tieši tā kā tas ir šinto.

Ir svarīgi akcentēt arī to, ka Kakure neuzskatīja savu reliģiju par ekskluzīvu. Ja draudze sastapās ar tatari problēmu, Kakure ierēdņi varēja konsultēties ar vietējo šamani – honin (*honin*), kuru uzskatīja par speciālistu savā jomā, cilvēku, kam piemīt maģiskais spēks.⁹¹ Interesanti, ka tāpat kā Kakure izmantoja honina pakalpojumus, arī šinto piekritēji varēja konsultēties ar Kakure ierēdņiem. Piemēram, Ikitsuki un Goto salas zvejnieki, kuri nepieder Kakure kopienām, tagad dod priekšroku Kakure ierēdņiem laivu iesvētīšanas rituālā.

---

⁹⁰ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 179.

⁹¹ Ibid., 180-181.

KAKURE RELIĢISKĀS BRĪVĪBAS SITUĀCIJĀ UN VIŅU VIETA JAPĀŅU APZIŅAS KONTEKSTĀ

Šajā nodaļā es galvenokārt runāšu par Kakure tālāko likteni, periodā no 19.gadsimta vidum līdz mūsdienām. 19.gadsimta Japānā notika tā saucama Meidži Atjaunošana (*Meiji Ishin*) – notikumu virkne, kas beidza Tokugavas bakufu valdību un veselu periodu Japānas vēsturē.⁹² Rezultātā tika atjaunota imperatora vara un notika ļoti lielas pārmaiņas valsts ekonomiskā, politiskā un administratīvā sistēmā. Šajā pētījuma kontekstā vissvarīgākais ir tas, ka Japāna atvēra savas robežas un pasludināja reliģisko brīvību.

Kā jau tika minēts, svarīgu lomu šajā notikumā spēlēja amerikāņu komandors Metjū Perijs, kurš atbrauca uz Japānu 1853.gada 7.jūlijā ar vēstuli no ASV prezidenta Milarda Filmora. Nākošreiz Perijs apmeklēja Japānu 1854.gada februārī, un 3.martā Japāna un ASV parakstīja draudzības līgumu.⁹³

Drīz Japāna jau bija atklāta svešiniekiem un misionāri bija vieni no pirmajiem, kas atgriezās Japānā, lai turpinātu varmācīgi pārtraukto evaņģelizāciju.

Kakure Kirišitan atklājums

Pirmais kontakts starp Kakure kirišitan draudzes locekļiem un kristiešiem notika 1865.gada 17.martā. 15 Kakure draudzes locekļi nonāca pie tikko uzceltas baznīcas durvīm Nagasakī un teica baznīcas mācītājam Bernardam Petitzanam, ka viņu sirds ir „tāda pati kā jūsu”.⁹⁴

Misionāru atgriešanās Kakure redzēja savu pravietojumu izpildīšanu – vajāšanu laikā kristiešu moceklis Bastian-sama (*Bastian-sama*) pirms savas nāves tika teicis:

„Grēku sūdzētāji atceļos lielos melnos kuģos un kristieši varēs apmeklēt grēksūdzi katru nedēļu.”⁹⁵

Metjū Perijs patiešām atbrauca Japānā melnos kuģos un Kakure ieraudzīja šajā faktā sava pravietojuma izpildīšanos.

---

⁹² Marius B. Jansen, John Whitney Hall, *The Cambridge History of Japan: The nineteenth century* (Cambridge University Press, 1989) 360-361.

⁹³ Yasuo Furuya, *History of Japan and Christianity* (Seigakuin University Press, Japan 2006), 49.

⁹⁴ Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 13.

⁹⁵ Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 74.

Petitžans uzskatīja, ka kopējais Kakure skaits ir ap 10 000, taču vēlāk kļuva skaidrs, ka īstais Kakure skaits ir daudz lielāks un tuvojās 50 000.⁹⁶

Bet vai visi Kakure kīrišitan atkal atgriezās vienībā ar Baznīcu? Atbilde uz šo jautājumu ir negatīva.⁹⁷ Ir diezgan grūti izprast šo nesenās pagātnes paradigmu. Varbūt viens no iemesliem ir saistīts ar to, ka izolācijas perioda beigās uz Japānu atbrauca franču misionāri un Kakure uzskatīja viņus kā svešas reliģijas pārstāvjus, jo Kakure mantoja reliģiju no portugāļu un spāņu misionāriem un viņu tradīcija bija tieši saistīta ar ibēriešu ietekmi.⁹⁸ No šī skatu punktā Kakure noliegumu pievienoties „jaunajai” Baznīcai var uzskatīt kā uzticību savām ibēriešu saknēm.

Bet visticamāk Kakure reliģija gadsimtu gaitā tik stipri bija savijusies ar vietējām reliģijām, ka ticīgie jau identificēja sevi un savu ticību kā kaut ko patstāvīgu. It īpaši tas varēja būt saistīts ar Kakure senču godināšanu. Kakure vienkārši negribēja atstāt savus senčus un viņu reliģiju.

Man šķiet, ka šis ir pats svarīgais moments Kakure vēsturē, jo no brīža, kad viņi atteicās pievienoties Baznīcai, Kakure ticību var uzskatīt par pilnīgi jaunu sinkrētisku reliģiju, kuras pamatā ir kristietība.

Bet pirms mēs izdarīsim kādus secinājumus par Kakure reliģisko identitāti, aplūkosim, kādu vietu ieņem sinkrētisms japāņu apziņā.

Sinkrētisms un japāņu reliģijas

Japāņu reliģiskajā apziņā vienmēr ir bijusi vieta sinkrētismam. Laiku gaitā Japāna kontaktējās ar dažādām apkārtējām valstīm, galvenokārt ar Ķīnu. Tieši no Ķīnas Japānā ienāca budisms, daosisms un konfuciānisms. Visas šīs reliģijas integrējās japāņu reliģiskajā apziņā, taču neviena nekļuva par dominējošo.

Klasisks piemērs – šinto un budisma mijiedarbība un sajaukšanās viduslaiku Japānā. Šo fenomenu sauc Šinbucu Šugo (*Shinbutsu Shūgo*) – kami un budu sajaukšanās.

Kaut arī sākotnēji budisms Japānā tika uzņemts naidīgi, taču drīz spēja nostiprināties. Tika uzskatīts, ka šinto kami bija budistu dharmas aizsargi.⁹⁹ Viens no šī sinkrētisma piemēriem ir šinto dievība Hačimans (*Hachiman*), kuram tika piešķirts bodhisatvas tituls.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Christal Whelan, *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, (University of Hawaii Press, 1996), 13.

⁹⁷ No šiem 50 000 tikai puse pievienojas Baznīcai.

⁹⁸ Christal Whelan, *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies* (International Institute for the Study of Religions, 1993), 369.

⁹⁹ Michiko Yusa, *Japanese Religions - Religions Of The World Series* (Routledge 2002), 60-61.

¹⁰⁰ Brian D. Ruppert, *Jewel in the Ashes: Buddha Relics and Power in Early Medieval Japan*, (Harvard University Asia Center, 2000), 51-52.

Cits sinkrētisma piemērs ir šinto un konfuciānisma sajaukšanās. Daži no Konfūcija mācības piekritējiem šinto reliģijā atrada dabīgu sabiedroto, jo šinto, tāpat kā neokonfuciānisms akcentēja sirds atklātības svarīgumu un redzēja individu kā debess un zemes (šinto gadījumā – dabas) sastāvdaļu.¹⁰¹

Aplūkojot šos piemēros, kā arī kristietības attīstības ceļu Japānā, var secināt, ka sinkrētisms zināmā mērā ir raksturīgs japāņu apziņai, un tad nav nekas pārsteidzošs, ka japāņu kristieši integrēja jauno reliģiju – kristietību savā vērtību sistēmā.

Jautājums par Kakure ticības identitāti

Jautājums, kas ir šī darba pamatā ir saistīts ar Kakure ticības identitāti. Vai mēs varam to nosaukt par kristietību? Vai tā kļuva par vienu no japāņu vietējām reliģijām? Bet varbūt tas ir kaut kas cits?

Viena no galvenajām Kakure reliģijas īpašībām ir tā politeistiskā daba. Kakure panteons sastāv ne tikai no kristīgā Dieva, Jēzus un Marijas tēliem, bet arī no mocekļiem, senčiem un vietējiem kami. Kakure kami ņem dalību draudzes dzīvē un pat var sūtīt lāstu par kādu ļaunu darbību.

Kakure izpratni par mirušiem arī nevar nosaukt par tīri kristīgu, jo tā arī ietekmē draudzes dzīvi un ar laiku pievienojas kami panteonam.

Atšķirībā no kristietības, Kakure ticība pasvītro pasaulīgo lietu nozīmi – lūgšanas, galvenokārt ir paredzētas nevis pestīšanai un nākamajai dzīvei, bet veselībai, aizsardzībai, veiksmei un tikumībai.

Kakure reliģijas ietvaros bija izstrādāta tabu un rituālas šķīstības sistēma, kas kaut kādā mērā aizvietoja kristīgo grēku piedošanas koncepciju.

Sociālais aspekts arī ir ļoti svarīgs Kakure ticībā. Kakure ticība pasvītro nevis indivīda nozīmi, bet veselās ģimenes būtiskumu. Kakure arī ir slēgta sistēma. Draudzes nepieņem svešus cilvēkus, un vienīgais veids, kā cilvēks var kļūst par Kakure, ir piedzimšana Kakure ģimenē.

Kakure reliģijai piemīt plurālisms. Varbūt sākotnēji, vajāšanu perioda sākumā, Kakure izpildīja svešus rituālus nepieciešamības dēļ, taču ar laiku tie ienāca un integrējās Kakure reliģiskā sistēmā.

Vai, ņemot vērā visus šos faktorus, mēs varām nosaukt Kakure kirisītan par kristiešiem? Protams, Rietumu kristīgā izpratnē Kakure nav kristieši, taču mums jāņem vērā arī visus apstākļus, kuri ietekmēja Kakure ticības attīstību.

---

¹⁰¹ Mary Evelyn Tucker, *Moral and Spiritual Cultivation in Japanese Neo-Confucianism* (Sunny Press 1989), 59.

Pirmkārt, tā ir ekstremālā izolācija. Kakure draudzēm nebija izglītota garīgā līdera. Bībele un citi kristīgie teksti nebija pieejami. Zināšanas, kuras japāņu kristieši mantoja no misionāriem nebija pilnīgas, turklāt paaudzēs iesakņojusies rietumu reliģiozitāte bija sveša japāņu apziņai.

Otrkārt, sistemātiskas kristiešu vajāšanas. Kakure nevarēja brīvi praktizēt savu ticību. Svēto objektu glabāšana bija saistīta ar lielu risku. Kristīgo rituālu izpildīšana arī bija bīstama un tos bija jāintegrē šinto un budisma rituālos.

Treškārt, japāņu apziņa nesaredz neko ļaunu un pret dabisku reliģiju sajaukšanā.

Ceturtkārt, Kakure reliģijas vieta japāņu sabiedrībā. Vajāšanu periodā valdība izsludināja cilvēkus ārpus likuma par to vien, ka viņi bija kristieši. Tiem, kas negribēja pamest savu ticību nācās dzīvot pagrīdes apstākļos, lai saglabātu savas ticības elementus. Un laikā, kad Japānā tika pasludināta par reliģiski brīvu, misionāru jaunais vilnis nevēlējās uzreiz atzīt viņus par kristiešiem, jo, no viņu skatu punkta, Kakure nebija spējīgi saglabāt kristietības būtību. Tikai loģiski, ka šajā situācija daudzi no Kakure negribēja pievienoties šai „jaunajai” Baznīcai, jo tas nozīmēja, ka viņiem jāatsākas no saviem senčiem un viņu ticības.

Nemot vērā visu teikto, Kakure ticību vēlos definēt kā sinkrētisku reliģisku sistēmu, kur forma ir svarīgāka par saturu, rituāls – par doktrīnu, bet ticības izdzīvošana – par būtību.

Kakure „kristietība” var tikt pieņemta rietumu kristietības kontekstā ar tādu pat piesardzību, kā japāņu budisms var tikt pieņemts theravādas jeb hinajanas klasiskā budisma valstīs.¹⁰²

Atbildot uz jautājumu, vai Kakure ticība ir kristietība, es domāju, ka pats svarīgais ir nevis ārējo institūciju atzinība, bet pašu Kakure reliģiskā identitāte. No līdz šim uzzinātā varu izdarīt secinājumu, ka Kakure uzskata savu reliģiju par pašpietiekamu.

---

¹⁰² Stephen R. Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present* (Routledge Curzon press, London, 1998), 225.

NOBEIGUMS

Kā tika minēts darba ievadā, tad kā darba mērķi izvirzīju savas tēzes par to, vai Kakure Kirišitan reliģiju var vai nevar nosaukt par kristietībai piederošu, noskaidrošanu. Lai gūtu atbildi uz šo jautājumu, darba sākumā tiek piedāvāta vispārēja – vēsturiska informācija par šīs reliģiskās kopienas pirmsākumiem. Līdz ar to ielūkojamies kristiešu misionāru darbības pirmsākumos Japānā, kas vēstī, ka:

- Jezuītu misionārs Francisks Ksavjē, japāņu emigranta Jadžiro iedvesmots, 1549.gadā ierodas Japānā, lai uzsāktu sludināt Kristu;
- Japāņu valodas zināšanu trūkuma dēļ vietējo teoloģisko terminu koncepciju izmantošana kristietības sludināšanā, radīja vietējos iedzīvotājos uztveri par kristietību kā par viņiem jau pazīstamu reliģisko sistēmu (konkrēti: vienas no budisma skolas) papildinājumu;
- Viens no Ksavjē biedriem, misionārs Huans Fernandes, pateicoties savām apgūtajām japāņu valodas zināšanām, mēģināja koriģēt maldīgos priekšstatus par kristietību kā japāņu reliģiju pasaulē pazīstamu sistēmu.

Kristīgās reliģijas „ienešana” Japānā un tās attīstība šai teritorijā ir nesaraujami saistīta ar tā laika politisko situāciju Japānā, tādēļ tālāk tiek aplūkots arī šis aspekts:

- Kristietība „ieplūda” Japānā, kad valstī pie varas bija trīs karavadoņi – Oda Nobunaga, Tojotomi Hidejoši un Tokugava Iejasu;
- Vadošā vara cīnījās, lai apspiestu tai laikā predominējošo budisma ietekmi;
- Kristietībā vadošās amatpersonas sākotnēji nesaskatīja draudus, un pateicoties tās ienākšanai Japānā guva militārus ieguvumus;
- 1600.gadā Japānas kristiešu skaits sastādīja aptuveni no 300 līdz 600 tūkstošiem.

Taču laika gaitā, kristīgo misionāru azartiskās un uzstājīgās darbības dēļ japāņu valdība vērsās pret tiem, kā rezultātā:

- 1597.gadā notika pirmā lielā kristiešu represija Japānā;
- 1614.gadā tika izdots edikts par kristietības aizliegšanu;
- Tika ieviesta *danka* sistēma, saskaņā ar kuru, katram valsts iedzīvotājam bija jāreģistrējas kādā no budistu tempļiem, lai pierādītu, ka viņš nav kristietis ;
- 1623.gadā kristiešu skaits bija jau samazināts līdz aptuveni 150 tūkstošiem;
- Par kristietības ēras Japānā beigām uzskatāma Šimabarass sacelšanās, kura notika 1637.gadā un kurā tika sakauti vairāk nekā 35 tūkstoši sacēlušos kristiešu.

Līdz ar kristietības aizliegšanu Japānā 17.gadsimta otrajā ceturksnī sāka veidoties slepeno kristiešu kopiena – Kakure kirišitan, kas arī ir šī darba izpētes objekts.

Secīgi tālāk darbā tiek aplūkoti šīs organizācijas galvenie aspekti un koncepcijas:

- Vajāšanu rezultātā Japānas kristieši nevarēja vairs publiski praktizēt reliģiskos rituālus;
- Nevarēja atklāti uzglabāt kristīgo simboliku;
- Tiem nebija vairs pieejami garīdznieku, izglītotu un ordinētu kristīgā kulta kalpotāju, garīgie pakalpojumi.

Iepriekš uzskaitīto faktoru ietekmē Kakure draudzē vairāk vai mazāk apzināti tika transformēta kristīgā simbolika un rituāli, lai tādā veidā turpinātu praktizēt kristietību un maskētos no vajātājiem. Tādēļ darbā tālāk tiek aplūkotas gan Kakure organizācijas amata kategorijas, gan izmantotie sakramenti un sakramentālijas, svētie objekti, dievības, svētvietas, svētki, rituāli, talismani, aizliegumi un Kakure kosmoloģija. Šo aspektu detalizētas analīzes rezultātā ir saskatāmas paralēles ar rietumu kristietību, taču vēl jo spilgtāk atklājas Japānas vietējo reliģiju ietekme – redzamas, gan šinto, gan budisma, gan daoisma iezīmes.

Pēc nozīmīgāko Kakure Kirišitan reliģisko aspektu un koncepciju izklāsta tiek aprakstīta kristiešu misionāru atgriešanās Japānā:

- 1854.gadā ASV un Japāna paraksta draudzības līgumu;
- 1865.gadā Kakure draudzes locekļi sastopas ar iebraukušajiem kristiešu misionāriem;
- Šajā atgriešanās epizodē Kakure draudzes locekļi saskata savas draudzes pravietojumu piepildīšanos;
- Bet pēcāk daži nonāca pie secinājuma, ka iebraucēji ir svešas un nevis savas saglabātās reliģijas pārstāvji.

Apkopojot visu iepriekš minēto tiek secināts, ka Kakure reliģija ir autonoma, sinkrētiska reliģiskā sistēma, kas strukturēta uz kristietības bāzes, bet kurai arī piemīt ļoti daudz citu reliģiju elementu.

Taču ar savu darbu es vēlējos parādīt, ka sinkrētisms ir japāņu reliģiskās apziņas neatņemama sastāvdaļa. Neviena no japāņu reliģijām nepastāv pati par sevi. To var redzēt budisma un šinto mijiedarbībā un sajaukšanā, kā arī konfūcisma un daoisma elementos, kuriem arī ir vieta japāņu reliģiskā apziņā.

No šī skatu punkta Kakure uzskatīja kristietību par nozīmīgu, bet tikai kā vienu no dažiem savas garīgās pasaules elementiem. Un man šķiet, ka jautājums, vai Kakure ir vai nav kristieši, nav korekti formulējams, jo tas neņem vērā japāņu reliģiskās apziņas sinkrētisko kontekstu.

Tikai šajā dabiski un organiski gandrīz jebkuru reliģisko sistēmu harmonizējošajā japāņu sinkrētiskās reliģiskās apziņas kontekstā mēs varam saprast Kakure ticības būtību, kā arī viņu vietu, kā japāņu reliģijas kopuma sastāvdaļu.

SVARĪGĀKIE DARBĀ LIETOTIE JAPĀŅU SVEŠVĀRDI

(Vārdi ir sakārtoti alfabētiskā kārtībā. Iekavās ir dota japāņu vārdu transkripcija saskaņā ar Hepburna sistēmu.)

Bakufu (*Bakufu*) – Japānas viduslaiku militārā valdība.

Cumoto (*tsumoto*) – viena no Kakure mājām, kur vajāšanu periodā kristieši glabāja savus sakrālos objektus.

Daimjo (*daimyō*) – vietējais feodālais valdnieks viduslaiku Japānā.

Fumie (*fumi-e*) – rituāls, ar kuru cilvēkam bija jāpierāda, ka viņš nepieder kristiešu draudzei. Lai to pierādītu, aizdomās turētajam vajadzēja publiski samīdīt plāksnīti ar Jēzus vai Marijas attēlojumu.

Gozensama (*Gozensama*) – burtiski: godājamā klātbūtne. Kakure svēto objektu grupa, kas sastāvēja no Jēzus Kristus, Marijas, mocekļu un svēto attēliem. Kakure ticībā gozensama ir dievību reprezentācija virs zemes, kas saņem tādu pat pielūgsmi kā pati dievība.

Ie (*ie*) – mājsaimniecība vai ģimene. Viduslaiku Japānā to uzskatīja par vismazāko sociālo vienību.

Jakuču (*yakuchū*) – Kakure draudzē - cilvēks, kas palīdz izpildīt dažādus rituālus un ir atbildīgs par noteiktiem administratīviem jautājumiem.

Kamisama (*kamisama*) – Kakure dievību kopums.

Kegare (*kegare*) – rituāla apgānīšana šinto tradīcijā.

Konpan'ya (*konpan'ya*) – termins, kas nāk no portugāļu vārda *companhia*, brālība. Noteikta cilvēku grupa, kurai ir saikne ar vienu no cumoto.

Macuri (*matsuri*) – ikgadējs kāda vietējā altāra festivāls šinto reliģijā.

Nandogami (*nandogami*) – burtiski: noliktavas Dievi. Kopīgs nosaukums Kakure svētajiem objektiem. Nosaukums ir saistīts ar to, ka vajāšanu periodā šos objektus bija jāglabā drošā vietā, bieži vien to vieta bija noliktavā.

Odžijaku (*ojiyaku*) – burtiski: vectēvs ierēdnis. Visaugstākais amats Ikitsuki salas Kakure draudzē.

Ofuda (*ofuda*) – talismani, kurus izmantoja aizsardzībai no dažādiem ļaunumiem, piemēram, slimībām. Kakure ofuda talismani ir plāksnītes, kuros ar tinti ir uzzīmēts kāds simbols, vai hieroglifs, kas reprezentē vienu no Jēzus vai Marijas dzīves mistērijām jeb brīnumiem.

Ojadžijaku (*oyajiyaku*) – burtiski: tēvs ierēdnis. Otrais augstākais amats Kakure hierarhijā. Izpilda draudzes mācītāja pienākumus.

Omaburi (*omaburi*) – krusti, kurus Kakure izgatavoja no papīra. Spēlēja svarīgu lomu daudzos Kakure rituālos. Krustus izgatavoja no papīra, jo briesmu brīdi, tos viegli varēja paslēpt no vajātājiem.

Osuvari (*osuvari*) – rīsu miltu plāceņi, kurus izmantoja dažos Kakure rituālos.

Šinto (*Shinto*) – japāņu tradicionālā politeistiskā reliģija.

Šoguns (*Shogun*) – valsts pārvaldnieki Viduslaikos un Jaunajos laikos Japānā. Atšķirībā no imperatora, šoguni bija izcīnījuši reālu varu valstī.

Tamoto kami (*tamoto kami*), burtiski: piedurknes dievi. Šos godināšanas objektus Kakure varēja nemanāmi valkāt drēbju piedurknēs. Dažos gadījumos, tos izgriezā no papīra.

Tenči Hadžimari no Koto (*Tenchi Hajimari no Koto*) – Zemes un debesu sākums. Kakure grāmata, kura apraksta Bībeles sižetus, savienojot tos ar tradicionāliem japāņu mitoloģijas un reliģijas sižetiem.

PATEICĪBAS

Vēlos izteikt pateicību:

- Darba vadītājam Dr. Hist. Eccl. Andrim Priedem, par derīgiem padomiem un pacietību;
- Signei Veipai-Kopmanei par viņas palīdzību darba tapšanas procesā;
- Savai ģimenei par mīlestību un atbalstu.

BIBLIOGRĀFIJA

1. Ashkenazi, Michael. *Handbook of Japanese mythology*. ABC-CLIO, 2003.
2. Burns & Oates, Catholic Church. *Catechism of the Catholic Church*. Continuum International Publishing Group, 2000.
3. Cunningham, Lawrence. *A brief history of saints*. Wiley-Blackwell, 2005.
4. Davis, Frederick Hadland, Evelyn Paul. *Myths and legends of Japan*. Courier Dover Publications, 1992.
5. Deal, William E. *Handbook to Life in Medieval and Early Modern Japan*. US: Oxford University Press, 2007.
6. Furuya, Yasuo. *History of Japan and Christianity*. Japan: Seigakuin University Press, 2006.
7. Harrington, A. M. The *Kakure Kirishitan and Their place in Japan's religious tradition in Japanese Journal of Religious Studies*. Nanzan University Press, vol. 7, No.4, 1980.
8. Higashibaba, Ikuo. *Christianity in early modern Japan: Kirishitan belief and practice*. BRILL, 2001.
9. Hirakawa, Akira, Paul Groner. *A history of Indian Buddhism: from Śākyamuni to early Mahāyāna*. Motilal Banarsidass Publ., 1993.
10. Hume, Nancy G. *Japanese aesthetics and culture: a reader*. SUNY Press, 1995.
11. Itasaka, Gen, Kōdansha. *Kodansha encyclopedia of Japan*. Kōdansha, 1983.
12. Jansen, Marius B. John Whitney Hall. *The Cambridge History of Japan: The nineteenth century*. Cambridge University Press, 1989.
13. Nelson, John K. *A year in the life of a Shinto shrine*. University of Washington Press, 1996.
14. Nosco, Peter. *Religion in Japan. arrows to Heaven and Earth*. Cambridge University press, 1996.
15. Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. University of Hawaii Press, 1991.
16. Robinson, Charles Henry. *History of Christian Missions*. READ BOOKS, 2007.
17. Roy, Christian. *Traditional festivals: a multicultural encyclopedia*. ABC-CLIO, 2005.
18. Ruppert, Brian D. *Jewel in the Ashes: Buddha Relics and Power in Early Medieval Japan*. Harvard University Asia Center, 2000.
19. Sokyō Ono, William P Woodard. *Shinto the Kami Way*. Tuttle Publishing, 2004.
20. Tucker, Mary Evelyn. *Moral and Spiritual Cultivation in Japanese Neo-Confucianism*. Suny Press 1989.
21. Turnbull, Stephen R. *Mass or Matsuri?: The Oyashiki-sama Ceremony on Ikitsuki in Monumenta Nipponica*. Tokyo: Sophia University Press, Vol.50, No.2, 1995.
22. Turnbull, Stephen R. *The Kakure Kirishitan of Japan: A study of Their Development, Beliefs and Rituals to the present*. London: Curzon press, 1998.
23. Whelan, Christal. *Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima in Japanese journal of religious studies*. International Institute for the Study of Religions, 1993.
24. Whelan, Christal. *The Beginning of Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*. University of Hawaii Press, 1996.
25. Yusa, Michiko. *Japanese Religions - Religions Of The World Series*. Routledge, 2002.

Interneta resursi:

1. *Gozu Tenno in Combinatory Kami in Encyclopedia of Shinto*
<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/entry.php?entryID=192> [21.05.2009]
2. *Our Lady of the Snow in Catholic Encyclopedia*,
http://oce.catholic.com/index.php?title=Feast_of_Our_Lady_of_the_Snow
[20.05.2009]